

Výchova dítěte v neúplné rodině pohledem rodiče samoživitele

Kristýna Čmolíková

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kristýna Čmolíková**
Osobní číslo: **H18197**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Výchova dítěte v neúplné rodině pohledem rodiče samoživitele**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti singles, výchovy dětí, rodiny a životního stylu osob žijících v nemanželských formách soužití.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí. Praha: Grada. ISBN 978-80-2472-284-9.
KOTYZOVÁ, Pavla, 2011. Specifika spotřebitelského segmentu singles a možnosti marketingové komunikace při uspokojování jejich potřeb. Žilina: Georg. ISBN 978-80-7454-189-6.
RUPPERT, Franz, 2008. Trauma a rodinné konstelace: psychické disociace a jejich léčba. Praha: Portál, Spektrum. ISBN 978-80-7367-367-3.
SVOBODA, Jan a Leona JOCHMANNOVÁ, 2015. Krizové situace výchovy a výuky. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-935-8.
ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2010. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0273-8.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 27. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), neze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 29. 4. 2021

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na oblast výchovy dítěte v neúplné rodině. Ta se při současném stoupajícím počtu rodičů-samoživitelů stává stále důležitějším tématem.

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se zabývá rodinou a jejími formami, výchovou dětí, rodičovskými rolemi, vymezením pojmu osamocený rodič, rizikovými jevy chování dětí a mládeže, dopadajícími na neúplnou rodinu, a na jejich prevenci. Praktická část obsahuje empirický kvalitativní výzkum ve formě rozhovorů se sólo rodiči. Analyzuje jejich pohled na výchovu dětí v samoživitelství, na poznatky z jejich životní situace a výchovné postoje vůči dítěti.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, co si dotázaní samoživitelé myslí o své schopnosti plnohodnotně vychovat dítě stejně jako úplná rodina, jak zvládají svoji situaci, jaká hlavní úskalí ve výchově vidí a jak k ní přistupují.

Klíčová slova: samoživitelství, neúplná rodina, sólo rodič, výchova, rodičovské role

ABSTRACT

This thesis is focused on the phenomenon of single parenthood and upbringing in incomplete families which is recently gaining importance with the growth of the number of solo-parent families. The theoretical part deals with family, single parenthood, upbringing, parental roles, and sociopathic phenomenons in children. The practical part consists of interviews with single parents and qualitative data analysis. The aim of this qualitative study was to find out how are single parents managing life with their children, what main advantages and disadvantages they their situation do they perceive, how do they assess their ability to raise their children in comparison with a "standard family".

Keywords: single parenting, upbringing, incomplete family, sociopathic phenomenons, parental roles

Motto:

„Neexistují dokonalí rodiče, ani dokonalé děti. Je jen nespočetné množství dokonalých chvil na naší cestě.“

Dave Willis

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Evě Šalenové za pomoc při zpracování bakalářské práce. Za její cenné rady a vlídný přístup. Byla mě oporou v období vnitřní nejistoty spojené s celosvětovou pandemií, kdy jsem ztrácela motivaci a sílu k pokračování ve studiu. Tímto také děkuji všem spolužákům, kteří z těchto důvodů od studia odstoupili nebo ho odložili, za všechny společně strávené okamžiky. Dále děkuji všem respondentům za jejich ochotu, čas a přínos do výzkumné části práce v jejich složité životní situaci. Nejvíce však děkuji svým rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu, kdy jsem se i já stala matkou samoživitelkou. Děkuji velmi své dceři, že každý den, že každý den obohacuje můj život.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA	12
2 VÝCHOVA	15
3 SAMOŽIVITELSTVÍ	18
3.4 SAMOŽIVITELÉ A DISKRIMINACE	20
4 GENDER A RODIČOVSKÉ ROLE	23
5 RIZIKOVÉ JEVY V CHOVÁNÍ	24
5.2.1 Porušování sociálních norem:	26
5.2.2 Asociální chování	27
5.2.3 Antisociální chování.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
6 METODOLOGIE VÝZKUMU	29
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ CÍLE	29
6.2.1 Vyhodnocení výzkumného souboru:	30
6.3.1 Výzkumná otázka č. 1	33
6.3.2 Výzkumná otázka č. 2	34
6.3.3 Výzkumná otázka č. 3	35
6.3.4 Výzkumná otázka č. 4	36
6.3.5 Výzkumná otázka č. 5	37
6.3.6 Výzkumná otázka č. 6	38
6.3.7 Výzkumná otázka č. 7	39
6.4.1 Jakou výchovu jste měl/a v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?	40
6.4.2 Jak sám/sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?	42
6.4.3 Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?.....	43
6.4.4 Co v samoživitelství vidíte, jako největší problém?.....	44
6.4.5 Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?	45
6.4.6 Kdybyste mohl/a na situaci něco změnit, co by to bylo?	46
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM TABULEK	57
SEZNAM PŘÍLOH	58

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zpracovat problematiku výchovy dítěte pohledem rodiče samoživitele. Práce je zacílena na neúplnou rodinu, tedy matku a dítě, nebo na otce a dítě. Zaměřuje se hlouběji na rozhovory s vybranými rodiči, na jejich názory, poznatky z jejich životní situace, a na jejich výchovné postoje vůči dítěti.

Až donedávna bylo manželství pro řadu lidí posvátnou normou, nikoli však zárukou štěstí – i v něm mnozí prožívají osamění, neporozumění a smutek. Na rozdíl od dřívějších dob, kdy se k rozvodům uchýlovali lidé spíše výjimečně, se v posledních desetiletích tato situace změnila. Procento neúplných rodin, v nichž mají převahu (z asi 90 %) ženy, je v posledních desetiletích zvyšováno i počtem dětí přicházejících na svět v nesezdaných svazcích.

Potřeba stát se matkou je většině žen dána biologicky. Může se stát, že její šance najít toho pravého s přibývajícím věkem prudce klesají, některé z nich se proto rozhodnou jednat rychleji a pořídí si dítě z vlastního rozhodnutí za svobodna. Někdy zvolí nevhodného partnera, který se může později projevit jako problematický. Osamocených rodičů přibývá také z řad perspektivních, vysokoškolsky vzdělaných žen, jež mají potíže najít pro sebe vhodného partnera na založení rodiny. Mít dítě bez trvalého vztahu v dnešní době již není v Česku stigmatizující, také rozvody jsou dnes brány jako běžná součást života.

Vnímám stále narůstající počty dětí s problémy v oblasti chování, se zhoršenou schopností adaptace na školní prostředí, nárůst poruch učení. Vidím často rodiče, přílišně podporující individualizaci svých potomků, což může vést k dalšímu nárůstu počtu singles ve společnosti. Děti, s nimiž přicházím téměř každodenně do kontaktu, jsou zvyklé více „brát“ a „nevracet“ zpět. Oproti předchozím generacím jsou zvyklé užívat nadměrně moderní technologie a sociální sítě, což vede k přehlcení nervového systému a poruchám soustředění a závislostem na nich. Jejich komunikační dovednosti se zhoršují, nejsou zvyklé se pravidelně zapojovat do chodu domácnosti, což jsou důležité předpoklady pro život v páru a při péči o rodinu. Někteří rodiče se ztrácejí v nových výchovných trendech a přestávají jednat instinktivně se zdravým rozumem, což vede děti k větší zmatenosti a nepochopení jejich pozice v rodině a role ve společnosti.

Zajímá mě, jakým způsobem se s tím nová generace vypořádá, jaký bude jejich další život.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Podle sociologa Blahoslava Krause (2014) je rodina: „*strukturovaným celkem (systémem), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. V každém případě je to přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, a aniž mohl vybrat jiné, a přejímá to, co mu připravili rodiče*“. Rodina je chápána jako základní stavební kámen každé společnosti. Prostřednictvím rodiny člověk vrůstá do sociálních vztahů, a je zde nárokován výzvou k harmonii a nacházení jistoty a bezpečí ve svém dalším žití. Domov zakládá člověku místo nejen v jeho rodném místě, ale ve společenství na světě celkově. Pro narozené dítě rodina znamená vše – celý svět. Mělo by zde nalézat: bezpečí, lásku, porozumění, přijetí a důvěru. (Stejskal, 1989, s. 19) V případě absence těchto životních hodnot v rodině je pro dítě jeho další život komplikovanější. Od rodičů a prarodičů získává dítě podvědomí o „rodinném modelu“ přirozeně a získává zde náhled na společenské normy, chování a hodnoty.

Podle Matějčka (1986, s. 60-61) není sporu, že nejlepším předpokladem pro správnou výchovu dětí je úplná rodina, zároveň se podle něj děti, vychovávané jen matkou, nijak neodlišují. Taková výchova je podle něj jen náročnější a nebezpečí spočívá v tom, že děti mohou být trochu zanedbávány, kvůli větší pracovní vytíženosti rodiče. Podle Dudové není „*osamělé mateřství samo o sobě zdrojem znevýhodnění dětí (ve vzdělávacím systému apod.), ale hlavním „zdrojem znevýhodnění jsou nižší ekonomické zdroje a zejména chudoba*.“ (Dudová, 2009, s. 757), neboť ženy mají nižší příjmy než muži.

Dětský věk je velmi významné životní období, v životě každého jedince. Čerpá z něj po celý svůj život. Zejména u starší populace můžeme vnímat, jak často vzpomínají na své dětství a mládí. Vzpomínky patří k základním vlastnostem lidské psychiky. Při vzpomínání vstupují staré paměťové stopy do vědomí člověka s možností přehodnocovat je a znovu prožívat události svého života a začleňovat do svého životního příběhu, či obrazu sebe sama. Vzpomínky jsou často to jediné, co nám na sklonku života zůstává. Rozvoj věd nám umožnil technologický rozvoj a zvýšení životní úrovně, na druhou stranu konec 20. a začátek 21. století přinesl odklon od důležitosti hledání kontextu existence člověka a jeho celistvosti žití. Marschall Rosenber spatřuje možnost změny v probuzení poznávání sebe sama i druhých a v nastolování empatických mezilidských vztahů, které jsou pravidlem slušnosti vůči lidem, s nimiž se setkáváme. (Gueguen, 2014, s. 3). Nemá-li dítě možnost dostatečně vrůst do prosociálních hodnot ve funkční rodině, dochází k intrapsychickému oslabení utváření osobnosti. Z výzkumu delikventů je zřejmé, že upřednostňují materiální

hodnoty: peníze, majetek, život bez starostí, nad štěstím ostatních. Tento jev označujeme jako odlišnou strukturu hodnotových norem. (Pešatová, 2007, s. 33)

Každá rodina vytváří svůj hodnotový systém, ovlivňující chování členů rodiny a vedoucí k upřednostnění rozlišných strategií při řešení problémů. Je-li rodina dysfunkční, potřeby člověka zůstávají nenaplněny. Funkční rodina plní dobře všechny své základní funkce.

Hodnotové orientace podle Spangera patří:

- teoretické (cíl hledání pravdy, důležitou hodnotou je poznání),
- ekonomické (hodnotou je užitečnost),
- náboženské (hodnotou je absolutno a duchovní hodnoty),
- estetické (cílem je harmonie, láska, dobro),
- sociální, jehož cílem je konání dobra, láska
- politický, jehož cílem je ovládnout druhé, transcendentno, sebezpřesah

(Pešatová, 2007, s. 33)

Definici rodin podle jejich funkčnosti, ve vztahu k výchově dítěte definoval Dunovský (1986). Je to rodina funkční, problémová, dysfunkční a afunkční. Funkční rodina poskytuje bezproblémovou výchovu a socializaci dítěte, podle Heluse se může jednat také o rodinu s přechodnými problémy, které zásadně nenarušují funkci rodiny (finanční problémy, zásahy prarodičů, bytové poměry, vztahové krize rodičů apod.).

U problémové rodiny se vyskytují vážnější potíže u jedné nebo více funkcí rodiny, neohrožující vývoj dítěte, které je rodina schopna vyřešit vlastními silami. Dysfunkční rodina naopak zažívá závažné a dlouhodobé poruchy některých nebo všech funkcí, ohrožující vývoj dítěte. Rodina není schopná situaci řešit a je nutno vyhledat poradenství. Afunkční rodina neplní své základní úlohy vůbec, život dítěte je přímo ohrožen a musí být z takové rodiny odebráno. (Procházka, 2012, s. 113)

1.1 Neúplná rodina

Podle Elišky Kodyšové (SOFT, 2021) působí pojem „*neúplná rodina*“ již sám o sobě jakohodnotící prvek. Negativně tím vymezujeme rodinu s jedním rodičem oproti rodině s oběma trvale žijícími rodiči. Sóló rodiče jsou obecně vnímáni, jako rodiče s „handicapem“, jelikož je pro ně obtížnější zvládat péči o děti a jejich výchovu. Relativně

často jsou klienty OSPODU, krizových center či poradců. Děti sólo rodičů mají několikanásobně vyšší riziko odebírání dětí do ústavní péče. Každý s rodičů má nezastupitelnou roli a ideálem je, jsou-li přítomni při výchově a péči oba. Valná část studií dochází výsledkům, že děti z rodin, kde se vztah mezi rodiči rozpadne, jsou na tom dle Paula T. Amata hůře, a to hlavně ve studijních výsledcích, potížích s chováním, psychickou pohodou a vztahy mezi vrstevníky. Amato uvádí, že děti z rozvedených rodin trpí oslabenou citovou vazbou k matkám a otcům, která může trvat až do dospělého věku.

K nejnepříznivějším vlivům vzhledem k dítěti dochází před rozvodem, kdy dítě žije s oběma rodiči. Psychosomatické podpoře rodin sólo rodičů se věnuje projekt APERIO (aperio.cz, ©2021)

V případě výchovy dítěte sólo rodičem kvůli rozvodu uvádějí studie rozvodové a porozvodové konflikty mezi rodiči, jako hlavní indikátor špatné adaptace dítěte, mající vliv na jeho zdraví a prosperitu (Pavlát, 2012, s. 90)

Dalším rizikovým obdobím pro život dítěte s osamoceným rodičem představuje po rozvodu rodičů seznamování s novým partnerem. Klinický Psycholog Jiří Novák uvádí, že nejlépe snáší dítě rozvod kolem 2–3 roku, neboť si ještě nepamatuje svého biologického rodiče v rodině. Čím jsou děti starší, je to horší. Buď proto, že se už s rodiči sžily a jakoukoli sebelepší „náhradu“ nesou těžce. (Český rozhlas, 2021)

2 VÝCHOVA

Výchova je nejdůležitější z lidských činností a je založena na vztahu mezi generacemi. Člověk výchovou nesleduje pouze přípravou potomka na přežití, jako je tomu u jiných živočišných druhů, ale smyslem lidské výchovy je uvedení do dobrého života, dnes hovoříme o kvalitě života. Cílem je otevření lidského světa, kultury, řeči a mravního uvědomění. Pierre Teilhard de Chardin mluví o fázích výchovy jako o socializaci, individuaci a transcendenci (Třebuláková, 2011, s. 23). Podle Kanta je člověk člověkem jen díky výchově.

Dle Lukasové si rodiče musí na výchovu dítěte najít čas vždy i při jeho nedostatku. K zanedbání totiž nedochází proto, že by rodiče dělali něco špatného, ale proto, že si s dítětem nehrají, nevychovávají jej, dětem v nich chybí vzor, pouze poskytují hmotné zajištění. Děti mají sice všechno materiálně, drahé školy, vlastní pokoj, hračky, přitom jsou citově deprivované. Lukasová poukazuje na to, že děti by pro nás měly být tím nejcennějším, což by mělo být hlavní motivací pro rodiče. (Lukasová, 1997, s. 115 -116)

Po mnoha staletí, kdy byla výchova dítěte plná neporozumění. Násilí na dětech bylo legitimní formou výchovy už u přírodních národů, ve starověku byly děti bezprávné, ve starém Římě měl otec moc nad životem i smrtí svých dětí. Až s příchodem křesťanství skončilo dlouhé období, kdy otec měl právo své dítě i zabít. (Špeciánová, 2007, s. 5) O dětských potřebách se začalo hovořit poprvé ve dvacátých letech 20. století a později po druhé světové válce. Jako jedna z reakcí vznikl neautoritativní směr, jenž chtěl s pravidly ve výchově skoncovat úplně. Z této doby vznikly poučné pohledy. Jedním z nich je že, děti hranice potřebují. (Wildová, 2010, s. 24) V kontrastu s historickým pojetím výchovy dětí stojí výchovný přístup ze začátku 20. století, označovaný jako pedocentrismus, kdy se cíle výchovy a vzdělávání podřizují potřebám a zájmům dítěte (Průcha et al. 1995).

Některé modely západní výchovy nefungují, neboť děti v předškolním a mladším školním věku si nedokážou samy uvědomit důsledky a souvislosti svého jednání. Dle současných psychologů jsou závislé na vysvětlování dospělého a na jeho výchovném vlivu. Můžeme k tomu využít řadu výchovných prostředků, povídání příběhů, pohádek, opatření, a odměn k tomu, abychom srozumitelně nastavili pravidla, která budou dítěti sloužit jako bezpečné mantinely při cestě životem. Nemůžeme po nich chtít, aby chápaly brzy pojmy jako důslednost, integrita, koncentrace, věrnost. (Kamevéda, ©2021)

2.1 Typy výchovy

Výchova rozmazlující (protektivní). Jedná se o nevhodný výchovný postoj. Rozmazlující výchova se vyznačuje přílišným lpěním na dítěti a strachem o jeho život. Dítě je zbavováno vlastní iniciativy neustálým zakazováním činností, což mu nedovoluje se osamostatnit, dítě se stává neurotickým, agresivním nebo naopak pasivně podřízeným. Rodič dělá většinu činností za něj a povinností po něm vyžaduje jen málo.

Výchova zanedbávající - vyskytuje se v lehké či výběrové formě a projevuje se většinou skrytě. Děti bývají ponechávány samy sobě. Stimulování dítěte a péče je na nízké úrovni.

Výchova perfekcionalistická. Rodiče se snaží, aby bylo jejich dítě dokonalé nejlépe ve všem nebo v oblastech, kterým rodič přikládá velkou důležitost, často bez realistického pohledu, zda je toho dítě schopné. Rodič si tím kompenzuje nedosaženou touhu po úspěších, které se mu v jeho životě nepodařilo dosáhnout a dítě je má dosáhnout za ně.

Výchova protekční. Rodiče se snaží dítěti „umetat cestu“ a odstraňovat z ní jakékoli překážky, s tím, že to vyžadují i od ostatních. V dítěti tím vzniká nezdravé očekávání, je nesamostatné, jeho představy o životě jsou mylné. Rodiče věnují velké úsilí tomu, aby dítě v životě dosáhlo takových hodnot, které oni vnímají jako důležité.

Výchova autoritativní. Dle M. Bartoňové (2012) je tento způsob výchovy považován za velmi negativní. Je založen na tvrdém a přísném přístupu, rodiče po dítěti vyžadují striktní pravidla. Málo dítě podporují a povzbuzují, kladou na něj vysoké nároky, potlačují v něm jeho potřeby a zájmy, k dodržování pravidel užívají nadměrných zákazů a trestů. V dospělosti může vést autoritativní výchova k narušení vazeb dítěte a rodiče (Procházka, 2012, s. 108).

Jedním z vhodných výchovných stylů je styl demokratický, označovaný jako sociálně-integrační nebo také kooperativní. Dítěti je umožněno vyjádřit svá přání a zájmy a může se podílet na rozhodnutích v rodině, základem je partnerský přístup. (Linhartová, 2000)

Uvolněná výchova – je to výchovný přístup, který se stává v současnosti trendem. Rodiče v tomto pojetí výchovy nebývají přehnaně aktivní a není na dítě příliš zatížený, poskytuje mu svobodu, a možnost si hrát.

Výchova „nevýchovou“ - vychází z myšlenky, že dítě je náš partner, vždy a všude. *“Je to výchovný styl vhodný pro rodiče, kteří nechtějí jednat vůči dítěti autoritativně, ale ani liberálně a chtějí mít s dítětem pěkný vztah. Nejsou zde pevně daná pravidla, ale je*

potřebné rozumět povahovým rysům dítěte a brát ohledy na případné změny, které přicházejí s jeho vývojem, kterým se při výchově přizpůsobujeme.“(Centrum Nevýchovy, 2011, s. 29)

Respektovat a být respektován – čerpá z pedagogiky Montessori, snaží se o partnerský, respektující přístup ve výchově, vzdělávání a v mezilidských vztazích. Autoři vyzdvihují jako nejdůležitější dovednosti pro fungování člověka ve společnosti respekt a úctu. Tento koncept je stále populárnější mezi rodiči a dostává se i do povědomí pedagogů.

Výchova bezpohlavní – v poslední době stále častější, souvisí s pojmem tzv. genderové rovnosti, hnutí za genderovou neutralitu a snahou změnit stereotypy a nechat rozhodnutí o pohlaví a budoucích sociálních rolích na samotném dítěti (Wikipedia, 2021). Zahrnuje jiné oslovení dítěte a jiný celkový přístup k němu. Neutrálně je voleno jméno, pokoj, hračky i oblečení. V USA se pro děti používá označení „theybies“ místo „babies.“ (Lidovky.cz, ©2021)

3 SAMOŽIVITELSTVÍ

Pojem samoživitelé označuje rodiče, kteří vychovávají a ekonomicky zajišťují své děti sami, bez cizí pomoci. Zákon pracuje s termíny „osaměle žijící rodič“ (zákon již nerozlišuje, zda s dítětem žije sám otec či jeho matka, anebo neprovdaná matka. Zákonná definice osamělého rodiče (zaměstnanec) je uvedena v ustanovení §350 zákoníku práce: „*Osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou.*“ (zákon č. 40/1964 Sb.)

Za „neprovdanou matku“ je považována každá žena mající dítě, která neuzavřela manželství s mužem, jehož otcovství bylo k dítěti již určeno nebo jehož otcovství k dítěti je pravděpodobné.

Podle sčítání lidu z roku 2001 bylo v České republice skoro 20 % rodin s jedním rodičem, u rodin, v nichž žijí závislé děti, to bylo skoro 24 %. I když se výsledky letošního sčítání budou zpracovávat až v následujících letech, je jasné, že se jedná o silně narůstající trend, a to nejen u nás. Z celosvětové dětské populace žije 14 % (cca 320 milionů) v domácnosti se sólo rodičem, ve Francii 18 %, v Kanadě 20 %, v Británii 24 %, v USA 27 % a v Jižní Africe dokonce 43 %. Zpráva OECD *Doing better for families* (OECD, 2011) očekává v období 2025-30 nárůst podílu neúplných rodin ve všech zemích OECD (kromě Německa), a to od 8 % ve Švýcarsku a USA až po nárůst o 29 % na Novém Zélandu (The Lancet, 2018).

Sobotková (2007, s. 14) rozděluje sólo rodičovství do tří skupin podle příčiny vzniku. U první skupiny nastává samoživitelství nezávisle na vůli budoucího samoživitele, např. ovdověním kvůli nemoci nebo nešťastné náhodě. Druhou, nejpočetnější skupinu tvoří lidé, které takto řeší svoji problematickou situaci a nefunkční partnerský vztah, ať manželský, nebo nemanželský. Třetí skupinu tvoří samoživitelé, kteří záměrně dítě vychovávají sami.

Typické znaky sólo rodičů (Kodyšová 2014):

- nižší nebo nedokončené vzdělání,
- absence vhodného bydlení,
- problematický vztah s expartnerem,
- psychické potíže způsobené stresem nebo osobnostní predispozicí,
- finanční obtíže (dluhy, exekuce, výživné),

- zdravotní potíže,
- nízký věk nejmladšího dítěte nebo vyšší počet dětí,
- chybějící hlídání,

Samoživitelé často trápí i psychické potíže, pramenící z jejich stresu a přetížení. Může se jednat o úzkost a obavy z budoucnosti nebo únavu, která postupně vyústí v celkové psychické vyčerpání - v syndrom vyhoření (*burnout syndrome*). Podle psychologa Křivohlavého (2012) se syndrom vyhoření častěji vyskytuje u matek, neboť se obecně více angažují a mají častěji více povinností v domácnosti v péči o děti (porod, kojení, návštěvy lékařů, rozvoz dětí na aktivity). Intenzivněji také vnímají kvalitu vztahů a cítí za ně větší zodpovědnost. Nechají se také častěji vydírat než muži. Se syndromem vyhoření se setkáváme ale i u otců, zejména u těch, kteří jsou vlivem zaujatosti soudů odloučení z důvodů disharmonie v partnerských vztazích svých dětí, i když jsou jako ve své roli otce angažovaní.

Podle Kallwassové (2007, s. 139) se jedná o střet reality s původním očekáváním, které je podpořeno dlouhodobým stresem, a nepříznivými životními podmínkami. Syndrom vyhoření, který se poprvé začal vyskytovat v 70. letech 20. století, prohlubuje neúměrné zatížení, nedostatek odpočinku a malé ocenění z okolí. Podle Labusové (Sancedetem.cz, 2021) jsou znaky vyhoření dlouhodobá nespokojenost s rodinným nebo profesním životem, pocity únavy, přepracovanosti, chybějící vize lepší budoucnosti, pocity zloby na dítě až agrese, vznětlivost, pocity selhávání v roli rodiče. Vyhořením jsou přitom více ohroženi ti, kdo s rodičovstvím příliš až identifikují. Tyto potíže u svého rodiče prožívají i děti, a protože s nimi rodič není schopen o tomto komunikovat, je to pro ně velmi těžké, vytvářejí si své vlastní domněnky.

Náprava tohoto stavu trvá často stejně dlouho, jak dlouho trvalo se do něj dostat. Spočívá v uvědomění si i jiných rolí, než je pouze ta rodičovská, ve znovunalezení koníčků, věcí, které přinášejí radost, v odpočinku. Často je nutné vyhledat odbornou pomoc.

3.1 Matka samoživitelka

Ženy, žijící s dítětem bez manžela, tvoří drtivou většinu samoživitelů, až 90 % (Dudová 2009). Mohou uplatňovat nároky vůči otci dítěte, získat podporu od státu a neměly by být znevýhodňovány zaměstnavatelem, přesto mají jedny z nejnižších příjmů na člena domácnosti. Spolu s osamělými seniorkami nad 65 patří mezi nejrizikovější skupiny,

ohrožené chudobou. Těživá ekonomická situace nevyvolává pocity úzkosti a ohrožení jen u ekonomicky znevýhodněných matek, ohrožených nezaměstnaností, působí velmi negativně i na jejich děti. Stále existuje markantní rozdíl rizika chudoby u rodiny s oběma rodiči a u rodiny s jedním rodičem. (Hasmanová, Marhánková, 2011). Vzhledem k převaze matek samoživitelek se mluví o feminizaci chudoby. Podle Kodyšové (2014) je typická česká sólo matka „žena se základním vzděláním z ekonomicky slabého regionu.“

3.2 Otec samoživitel

Muži samoživitelé jsou oproti ženám opomíjenou menšinou. Stejně jako ve světě jich u nás stále přibývá, u nás je jich asi 7 % z asi 320 000 samoživitelských rodin, tedy asi 22 500. V USA jde o 2-6 milionu rodin, v Kanadě 330 000, v Británii o 300 000. Stejně jako u jejich ženských protějšků mají otcové samoživitelé největší potíže s vymáháním výživného (Novinky.cz, ©2021). Jejich situace se v mnoha ohledech liší od žen, zejména co do postavení na trhu práce, výše výdělku, menších překážek ve skloubení péče o dítě se zaměstnáním, často i s větší pomocí od okolí a příbuzných.

3.3 Sociální dávky pro sólo rodiče

Většina legislativy, chránící rodinu, je zaměřena na tradiční nukleární rodinu. Stát podporuje rodiče-samoživitele porodným, přídavky na dítě, rodičovským příspěvkem nebo sociálními stipendii. Nepřímá finanční podpora státu spočívá v daňových úlevách, nejčastěji v odpočtu daně na vyživované dítě u jednoho z rodičů (zákon č. 586/1992 Sb.). Podle zákona č. 108/2006 Sb. lze požádat i o doplatek na bydlení, mimořádnou okamžitá pomoc nebo sociální služby pro rodiny. Podle § 912 občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) má být životní úroveň rodičů a dítěte zásadně shodná, hledisko životní úrovně přitom předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.

3.4 Samoživitelé a diskriminace

Přestože jsme vyspělá země, diskriminace u nás nevymizela. Otázky, na které nemá zaměstnavatel právo, jsou často běžnou součástí pracovních pohovorů a tím i běžnou součástí pracovního života sólo rodičů. Vlivem nadnárodních řetězců sice vznikají pracovní místa, často je zde zacházení se zaměstnanci velmi bezcitné a pracovní doba neúprosná, nikdo nebere ohled na rodiče malých dětí. Na druhou stranu je v ČR je ženám ponechána možnost zůstat s dítětem několik let doma, na rodičovské dovolené a nejt pár

týdnů po porodu do práce, jako je to v jiných zemích EU. I když vím, že ženy v zahraničí většinou o tuto možnost ani moc nestojí, žijí jiným životním stylem a často mají jiné priority, chtějí se pracovně realizovat a je pro ně lepší si zaplatit chůvu a pokračovat v budování kariéry.

Diskriminace znamená rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince (Slovník cizích slov, ©2021). Podle konkrétního kritéria diskriminace se hovoří o diskriminaci rasové, věkové, pohlavní, náboženské, politické apod. (Amnesty International, ©2021). Rozlišování (diskriminování), které sleduje legitimní cíl a je tomuto cíli přiměřené, není zakázanou diskriminací. (Ius-Wiki.eu, 2021). Pojem pozitivní diskriminace je kontroverzní téma, naprostá většina lidí ji chápe jako nespravedlnost vůči „normálním lidem“. Jedná se o využití kvót pro minimální zastoupení menšin na vysokých školách, ve státní správě a ve firmách. minimalizovat rozdíl kompenzace zjevného znevýhodnění. (Kamín, 2000, s. 12)

3.4.1 Diskriminace samoživitelů na trhu práce

„Rodičovství je pro ženy na českém trhu práce jednoznačným handicapem.“ (Křížková, 2008, s. 94). Rozdíl mezi platy žen a mužů činí v Česku 20 %, hůře je na tom jen Rakousko, Estonsko a Německo (Evropský parlament, 2021). Se svým příjmem je spokojeno 31 % žen a 41 % mužů (aktuálně.cz, ©2021). Skoro polovina Čechů si navíc myslí, že v jejich oboru mají vyšší šanci na povýšení nebo lepší plat muži. Ženy také vykonávají jiná zaměstnání než muž. Podle českého statistického úřadu pracují ženy více ve zdravotnictví (zdravotní sestry, ošetřovatelky), na pečovatelských pozicích, ve školství. (Fórum 50 %, o. p. s, ©2021)

Mezi formy přímé diskriminace patří inzeráty, sexuální obtěžování na pracovišti, jiná náplň práce pro ženy a muže na stejné totožné pozici. Potíže jsou i ve skloubení rodinného a pracovního života. V České republice jsou za výchovu dětí a práci v domácnosti odpovědné převážně ženy. Nepřímá diskriminace je nerovné zacházení, kdy je jeden zaměstnanec znevýhodněn oproti ostatním, jestliže toto znevýhodnění nelze objektivně odůvodnit. Nepřímou diskriminaci může představovat také nepřijetí přiměřeného opatření pro osoby se zdravotním postižením. Diskriminační důvody jsou vyjmenovány v antidiskriminačním zákoně a Listině základních práv a svobod. (Lidskaprava.cz, 2021)

3.4.2 Samoživitelé jako skupina ohrožená chudobou

Nižší příjmy než 60% mediánu v dané zemi označujeme jako chudobu. Hranice chudoby je v jednotlivých zemích EU rozdílná. Některé chudé západoevropské domácnosti by se svým příjmem měly v Česku nadprůměrnou životní úroveň. „Chudí“ Evropané neumírají hlady a žízní, ale přesto se cítí vyloučení, neboť jejich životní úroveň je citelně nižší než ostatních občanů. (Eurostat, 2021)

Hranice příjmové chudoby se liší podle typu domácností. Pro domácnost jednotlivce činí 11 963 korun za měsíc, u rodičů se dvěma menšími dětmi jde o 25 122 korun na domácnost. Chudobou jsou v Česku kromě osamělých senierek ohroženy nejvíce právě samoživitelky, kterých je na hranici chudoby třetina. (Český statistický úřad, ©2019)

4 GENDER A RODIČOVSKÉ ROLE

Pod pojmem gender rozumíme rod a rozlišení pohlaví. Vychází z odlišnosti mužů a žen a počíná již během socializace jedince. Rozdílnost mezi pohlavími je patrná u dítěte už v 18 měsících života, kdy si i samotné dítě rozdíl uvědomuje své pohlaví a rozdíl. Gender je vyjádřením rozdílu mužského a ženského pohlaví. Ženám byla pohlavní role vnucena muži. Pohlavní role je tedy chápána jako role společenská a kulturní. V zaměstnání jsou určeny mužské a ženské profese, např.: muži jako dřevorubci nebo obráběči kovů a ženy jako pečovatelky, zdravotní sestry. Dělbou práce rovněž vystihují domácí práce, žena se stará o domácnost, pere, uklízí, vaří, muž pracuje na zahradě, štípá dříví, opravuje dům apod. Také péče o děti je spíše přiřazována ženě než muži. Každý člověk má na gender jiný názor. Psychoterapeutka Ivana Dlouhá uvádí, že vzory chování získáváme od svých rodičů. Pokud dítě vidí, že je otec k matce pozorný a láskyplný, berou to jako vzor. Slušnost přináší slušnost. Problémy v současných partnerských vztazích spatřuje v tom, že *„muži byli od malička hýčkáni, chráněni maminkami, a najednou by se měli starat o rodinu. Ženy jsou vychovávány tak, aby byly silné. Pak mužům manželka nenechá moc prostoru, aby byli muži v partnerských vztazích.“* (Český rozhlas, ©2021)

4.1 Rodinné role

Ženská role je dle Mikulkové zaměřena do nitra a na vztahy. Je pečující, ukotvuje, je citlivá. Mužská role směřuje ven z rodiny. Muž se stará o uspořádání vztahu rodiny k celku. Má být v rodině autoritou, která nastoluje řád, pořádek a je vzorem. Jeho funkce je bezpečnostní a ochranná s tím je spojena také funkce zajišťovatele. (Mikulková, 2015, s. 67 -68)

Muži a jejich role prochází zásadní proměnou, velmi často se dnes hovoří o krizi mužství a navyšujícímu se počtu rodin bez otců, což vede k ztrátě mužských vzorů a má vliv na vývoj chlapců. Muž již není živitelem rodiny, většinou se dnes očekává od žen, že i ony budou pracovat. Ženy zase vyžadují větší zapojení muže do výchovy dítěte. Měnicí se role mužů a žen, přináší řadu komplikací ve vztazích i v rodinách. Dnešní muž si není jist, co se od něj očekává vlivem měnících se rolí. Je z toho zmatený a frustrovaný. (Šulc, 2008)

Osamělá matka zastává podle Matějčka v rodině řadu často neslučitelných funkcí, od matky a otce přes kamarádku, hospodyni, pečovatelku atd. Zvýšené nároky přinášejí těmto ženám stres, pocity méněcennosti, bezradnosti a osamění.

5 RIZIKOVÉ JEVY V CHOVÁNÍ

Této problematice se podrobně věnoval a výzkumy jasně dokazoval Z. Matějček, že děti, které nevyrůstají s oběma biologickými rodiči, na tom bývají hůře než děti z úplných rodin. Týká se to nejen školního prospěchu, problémového chování, ale i citových deprivací, které často přecházejí do jejich vlastního dospělého a partnerského života (Matějček, Langmaier, 2011). Výzkumy dále ukazují, že téměř polovina dětí z neúplných rodin se s otcem vůbec nestýká. Polovina rozvedených matek udává, že jejich děti mají k otci neutrální nebo dokonce nepřátelský vztah. B. Kraus (2014) uvádí výsledky výzkumu E. Bakaláře z r. 2002, ukazující varující dopad nepřítomnosti otce ve výchově dítěte. Např. 72 % všech dětí v dětských nápravných zařízeních vyrůstalo v rodině s jedním rodičem, 60 % pachatelů znásilnění bylo vychováno v rodině bez otce, a další dopady v podobě vysoké pravděpodobnosti nedokončení vzdělání, násilné činnosti i vůči ženám. Rodina bez otce je rizikovým faktorem zejména pro výchovu chlapců, jelikož nemají žádný adekvátní mužský vzor a autoritu.

5.1 Okolnosti ovlivňující prospívání dítěte v neúplných rodinách

Rodiče samoživitelé musejí vynaložit značné úsilí i čas na zaopatření základních potřeb rodiny, na výchovu samotnou jim zbývá méně času a tím se sníží jejich rodičovské kompetence. Dalším důvodem snížených rodičovských kompetencí jsou deprese a chronické přetížení rodičů. K podobným závěrům docházejí i psychologové zabývající se teorií *self-efficacy*, což je psychologický koncept, který vnesl do psychologie myšlenku že: víru lidí v jejich účinnost ovlivňují čtyři hlavní zdroje sugestivity, mezi které patří zkušenosti s ovládáním, zprostředkované zkušenosti, společenské přesvědčování a emoční stavy. Deprese a rodičovská *self-efficacy* jsou přitom spojená ramena vah – ve chvíli, kdy jedné přibývá, druhé naopak ubývá.

Dle vědeckých výzkumů se mateřskou péčí zvyšuje množství látky BDNF (*brain-derived neurotrophic factor*, faktor nervového růstu), klíčové pro rozvoj mozku. (Gueguenová, 2014, s. 57) Kontakt a dotek jsou životně důležité pro každé dítě. Vřelá atmosféra v rodině vede k produkci hormonu štěstí. Prožívá-li dítě s rodičem radostné chvíle, vyvolává se sekrece hormonu serotoninu, který v mozku dosahuje optimální hladiny. (Gueguenová, 2014, s. 182) Dle výzkumu provedeného v roce 2010 a 2011 indickou výzkumníci Madhurimou Benekareddyovou bylo prokázáno, že stres v raném dětství a separace od

matky mají negativní dopad na receptory prekurzorů serotoninu v přední části mozkové kůry a to vede k úzkostným, cholerickým, přecitlivělým nebo depresivním projevům v dospělosti. (Benekareddy, 2011)

Rodiče-samoživitelé se potýkají s těmito častými problémy:

- znevýhodnění v sociálním systému,
- samoživitelé nejsou v zaměstnání zvýhodněni, výjimkou je vysílání na služební cesty rodičů dětí mladších 15 let,
- problematická ekonomická situace (až 50 % rodičů se po rozvodu nachází na hranici chudoby),
- chudoba dětí,
- horší uplatnitelnost na trhu práce (obecný nedostatek flexibilních pracovních úvazků, nezaměstnanost sólo matek je 13,6 %, zatímco nezaměstnanost matek s partnerem jen 7,7 %). (Kodyšová, Aperio, ©2014)

5.2 Sociálně patologické vlivy v rodině

Přestože je podle Vaníčkové (2009) násilí v rodině vnímáno jako přirozená součást historie, stává se v současné době téměř nepochopitelným kvůli změně životních podmínek. V současnosti dochází, ke změně kulturních hodnot, masmédiá nám předkládají řadu válečných konfliktů ve světě, narůstá dětská prostituce, delikventní chování způsobené toxikománií, což u mladých lidí vede k napětí a obavám z možnosti pokračování násilí. Dnešní společnost prochází velkým rizikem „kultu násilí“, neboť by se mohlo stát životním postojem. Reakcí na to již dnes je narůstající netečnost a surovost v mezilidské komunikaci,“ což vede časem k akceptaci takového jednání ve společnosti.

Rizikové a problémové chování

Sociologický slovník definuje společnost jako: „*nejobecnější systém lidského soužití.*“ (Geist, 1992, s. 250) Problémovým chováním dítěte rozumíme takové projevy chování, kterými je překračováno očekávané chování, které v sobě on nese vzhledem k věku, a k situaci konotace, které jsou však negativní. Rizikové chování je chování, kvůli kterému dochází k nárůstu sociálních, zdravotních, výchovných a dalších rizik jak pro jedince, tak také pro společnost. Tímto pojmem v současnosti nahrazujeme dříve využívaný termín

sociálně patologické jevy, který je v dnešní době vnímám jako stigmatizující. (Miovský et al., 2010)

Výčet forem rizikového chování obsahuje Národní strategie primární prevence. (MŠMT, 2013) Patří sem:

- Interpersonální agresivní chování. Zde patří šikana, kyberšikana, agrese, rasismus, xenofobie, homofobie, antisemitismus, intolerance.
- Sebepoškozování - strategie, jak se vyrovnat s vnějšími nebo vnitřními požadavky, které jsou přes, které překračují možnosti jedince, jež se snaží vyřešit. Sebepoškozování je častěji pozorováno u adolescentních dívek, než-li u chlapců. (Kocourková, 2003, s. 73)
- Záškoláctví a nedostatečné plnění školních povinností.
- Delikventní chování jako vandalismus, krádeže a jiné přečiny.
- Závislostní chování, netolismus, gambling, užívání návykových látek.
- Vysoce rizikové sportovní aktivity.
- Rizikové chování v dopravě.
- Negativní působení v rámci různých sekt.
- Sexuální rizikové chování.
- Zneužívání návykových látek.

Závislosti definujeme jako něco, bez čeho se nedokážeme obejít a je nutkavou potřebou, která má nad námi nadvládu. Závislost patří i do mezinárodní klasifikace nemocí organizace WHO. Mezi silné puzení použít návykovou látku patří nejčastěji alkohol a nikotin. Drogy a jiné omamné látky způsobují změny v chování jedince a působí na něj destruktivně, i když krátkodobě poskytují úlevu, blokují pocity nechtěné, ale také i žádoucí.

5.2.1 Porušování sociálních norem:

Společenské normy jsou vnímány každým odlišně. Odchytkou od společenské normy je i lhavost, které se dopouští během života, obzvláště v dětství, snad každý. Podle Martínka (2009) rozlišujeme tři formy lhaní: fabulace – neboli smyšlenky, bájné lži a pravé lži.

5.2.2 Asociální chování

Rozporuje společenské chování a vyznačuje se slabším nebo chybějícím sociálním cítěním, neporušuje však právní předpisy. Ve výsledku takový jedinec poškozují spíše sám sebe než své okolí. Mezi asociální chování řadíme alkoholismus záškoláctví, gamblerství, toxikomanii, prostituci.

5.2.3 Antisociální chování

Jedná se o veškeré protispolečenské chování, kterými jedinec v důsledku poškozují jak sebe, tak také společnost nebo ohrožují nejvyšší hodnotu, kterou je lidský život. Patří sem vandalství, krádeže, agresivita, sexuální delikty, trestná činnost. Náprava tohoto chování je obtížná, je nutné nastolit například povinnou ústavní léčbou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODOLOGIE VÝZKUMU

Vzhledem ke zvolené problematice a cíli výzkumu jsem si pro svou práci zvolila kvalitativní typ výzkumu. Považuji tuto metodu pro toto téma za nejvhodnější, protože je potřeba jít hodně do hloubky a zaměřit se spíše na kvalitu než na kvantitu. Postoje rodičů jsou velmi individuální, je nutné zvolit citlivý přístup, neboť respondenti dospěli k vlastnímu poznání vlastními niternými prožitky.

Při výzkumu jsem použila strukturovaný rozhovor s pevně danými otázkami, které byly předem připraveny, a průběh rozhovoru byl řízen badatelem. Výhodou bylo, že se respondenti nenořili příliš do emocí a neodbíhali od tématu. Použili jsme konkrétně kvalitativní design IPA – interpretativní fenomenologickou analýzu, která podle Řiháka, Čermáka a Hytycha (2013) vede k prohloubení rozličných zkušeností osob na idiografické úrovni, neboť vede k tomu, jak danou zkušenost vnímá konkrétní člověk a jaký jí přisuzuje význam v kontextu naplnění životní úlohy rodičovské a partnerské úlohy.

Teoretická schopnost badatele má směřovat k přijetí informací od respondentů dle jejich důležitosti. Zmiňovanou důležitostí rozumíme schopnost empatie, vytvoření příjemné, bezpečné atmosféry a pocitu vzájemné důvěry.

6.1 Výzkumný problém a výzkumné cíle

Výzkumným problémem naší práce jsou postoje respondentů-samoživitelů k výchově dětí v neúplné rodině. Konkrétněji nás zajímala dilemata, které na vlastní kůži při výchově pociťují.

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaké názory mají respondenti na jimi praktikovanou výchovu dětí v neúplné rodině, jak hodnotí samoživitelství, jaká ve své situaci vidí hlavní pozitiva a negativa. Cílem výzkumu bylo zjistit pohled a podrobnosti na výchovu v neúplné rodině a nalézt prokazatelné souvislosti.

6.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří deset respondentů od 38 do 48 let, osm žen a dva muži. Vzhledem k tomu, že děti jsou ve většině případů svěřovány do výhradní péče matek, je mezi respondenty více žen. Respondenti jsou z různých krajů a z rozličných profesních oblastí, samoziviteli se stali za rozličných životních okolností, do výzkumů se promítly i okolnosti spojené s pandemií covid 19.

Tabulka 1 – Přehled participantů

Pořadí	Jméno	Věk	Povolání	Počet dětí	Pohlaví dětí	Stav	Status
1.	Eva	48	Sociální pracovnice	1	Dcera	Rozvedená	Čerstvě bez partnerského vztahu
2.	Magdalena	47	Sociální pracovnice	2	Dcery	Rozvedená	Bez partnerského vztahu dlouhodobě
3.	Jitka	41	Floristka	1	Syn	Svobodná	Bez partnerského vztahu dlouhodobě
4.	Jana	45	Pracovník v soc. službách	2	Synové	Rozvedená	Čerstvě ve vztahu
5.	Irena	40	Asistentka pedagoga	1	Dcera	Vdova	Ve vztahu dlouhodobě, navštěvují se
6.	Daniel	47	Strojař	1	Dcera	Svobodný	Čerstvě ve vztahu
7.	Tereza	41	Úřednice	2	Synové	Rozvedená	Ve vztahu navštěvují se
8.	Jan	38	Obchodník	1	Synové	Rozvedený	Ve vztahu dlouhodobě navštěvují se
9.	Šárka	45	Poštovní úřednice	2	Dcera Syn	Rozvedená	Dlouhodobý vztah Navštěvují se
10.	Gabriela	43	Zahradnice	2	Dcery	Svobodná	Dlouhodobě bez vztahu

6.2.1 Vyhodnocení výzkumného souboru:

Dva participanté z deseti již jsou v osobním životě stabilnější, překlenuli svou životní situaci a mají dlouhodobý partnerský vztah. Dva participanté čerstvě bez partnerského vztahu, dva čerstvě s novým partnerem/partnerkou, čtyři participantky, jsou dlouhodobě

bez partnerů, z důvodu nedostatku časových možností, nedostatku příležitostí nebo vlivem nepřeklenutí zklamání z předchozích zkušeností.

Jaké jste měl/ měla dětství a jaký způsobem vedou participantí své děti

1. **Eva** - nebyla spokojená s výchovným stylem rodičů, příliš dominantní otec, manipulativní matka, proto liberálnější výchovný styl u své dcery
2. **Magdalena** - nebyla spokojená s výchovným stylem svých rodičů, velmi pracovně vytížení
3. **Jitka**- neuspokojená citová vazba ze strany matky, matka si přála syna, výchova otce byla v pořádku
4. **Jana** – nespravedlivá matka, 3x řídil v opilosti manžel, synové neměli vzor, manžel páchal demonstrativní sebevraždy, vydíral jimi i děti
5. **Irena** - rodiče hodně pracovali, střídali se u dětí, maminka přísnější, kladně hodnotí, že se s ní otec hodně učil.
6. **Daniel** – výchova především od matky, otec byl pracovně hodně vytížený, časná nemocnost bratra, nemožnost chodit do školky, potíže se socializací.
7. **Tereza** – úřednice intuitivní výchova matkou, srdečná, otec tyran, alkoholik, děti bil, synové ADHD
8. **Jan** - dětství krásné, adoptován v 1. roce vysokoškolskými profesory, pracovně velmi vytížení, velmi přísně vychovávala babička
9. **Šárka** – výchova oběma rodiči, velmi pěkný vztah s rodiči, vyžadovali poslušnost, byli spíše autoritativní.
10. **Gabriela** - rodinné trauma v podobě postiženého bratra, odloženého do ústavu bez dalšího kontaktu, otec dcery v legraci shazoval (máš nohy jak háky do betonu a ty zuby ti místo rovnátek raději vezmeme kladivem)

6.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní: **Dokáže, sólo rodič poskytnou plnohodnotnou výchovu svému potomkovi/svým potomkům jako oba rodiče?**

1. Jakou výchovu jste měla v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?
2. Jak sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?
3. Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?
4. Co v samoživitelství vidíte, jako největší problém?
5. Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?
6. Kdybyste mohla na situaci něco změnit, co by to bylo?
7. Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem?

6.3.1 Výzkumná otázka č. 1

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	<i>Bilance</i>	<p>„Výchovu jsem měla poměrně dost autoritativní, tatínek byl dominantní, maminka byla pasivní... aby dcera měla větší prostor.“</p> <p>„Výchova tehdy byla jiná. Rodiče se v podstatě věnovali práci.“</p> <p>„Na děti už jaksi nezbývalo moc času. Jako děti jsme plnily jejich rozkazy, nějaké diskuze nepřicházely v úvahu. Jsem si říkala, že já své děti budu vychovávat jinak, než máme spolu spíše kamarádský vztah. Vštěpuji jim spíše zásady dobrého a slušného chování.“</p> <p>„Vyrůstala jsem v úplné rodině. Matka si přála syna, byla ke mně odtazítá... Ze strany otce to bylo v pořádku. Matka na mě vyvíjela takový tlak.“</p> <p>„Moje výchova byla velmi přísná, nebyli spravedliví. Rodiče by neměli dělat mezi dětmi rozdíly... Odměňují ty, co se snaží méně a mají víc problémů.“</p> <p>„Normální výchova. Maminka byla přísnější, tatínek se s námi hodně učil“</p> <p>„Výchovu jsem měl především od matky, otec nebyl moc doma... Mladší bratr byl nemocný a já z toho důvodu nebyl ani ve školce. ..Náročná adaptace v předškolní přípravce. Rád bych své děti vychovával podobným způsobem.“</p> <p>„Maminka byla velice otevřená, srdečná. Otec byl despota a tyran... od svojí maminky se neliším, možná jsem trošku důslednější.“</p> <p>„Moje výchova byla asi mnohem lepší. Pocházím z učitelské rodiny, rodiče byli hodně pracovní vytižení, mě víceméně vychovávala babička. Vyžadovala přesnost, přísnost, důslednost. ..měl jsem své povinnosti, chodil jsem spát vždy o půl osmé do poměrně vysokého věku..o některých věcech se nediskutovalo. Otec byl chemik,</p>

takže se mnou dělala matematiku, matka byla učitelka ruštiny na VÚT, takže se mnou dělala ruštinu.“

6.3.2 Výzkumná otázka č. 2

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	<i>Bilance</i>	<p>Já jsem byla vychovávána oběma rodiči a mám s nimi pěkný vztah.. Vyžadovali spíš poslušnost... Já mám asi volnější výchovu“</p> <p>„Ze strany otce zaměřený na výkon... moc nás nepodpořil... moc nás nepodpořil... moc lásky se u nás neprojevovalo.“</p>
	<i>Sebehodnocení</i>	<p>„ Jsem milující... mám trochu problémy s důsledností... jsem přehnaně benevolentní, snažím vést ten vztah partnersky“</p> <p>„Snažím se být matkou dobrou. Chodíme ke koním, jezdíme na výlety... příjdu přespat i jeho kamarádi.“</p> <p>„Nejsem ale tak přísná, mantinely nesmějí chybět..mohou mi důvěřovat“</p> <p>„Naučila jsem ji učit se... Udělala bych spoustu věcí jinak. Dcera chtěla abych si s ní povídala... chtěla jsem večer čas na sebe... Opékaly jsme, hrály hry, výlety...</p> <p>„Snažím se být v roli otce aktivní..trávíme nejvíce času aktivním sportem, počítáme, pročítáme encyklopedie... deskové hry, připravujeme spolu jídlo.“</p> <p>„Určitě jsem něco mohla zvládnout líp, věřím že si budou moc říct, že měly fajn mamku...zapojuji děti do chodu domácnosti...chodíme do lázní,na lezeckou stěnu, programy pro dítě, výlety na kole, pěšky ...</p>

6.3.3 Výzkumná otázka č. 3

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	Sebehodnocení Volný čas	<p>„Žádný zázrak... rád jezdí na kole a zajímá se o starožitnosti jako já, zajímají ho technické věci...opravuje mobily, takže v tomto najdeme takovou společnou řeč“</p> <p>„Jsem moc mírná, někdy si děti dělají co chtějí, neposlouchají...Jezdíme na kole, lyžujeme.“</p> <p>„Potřebovala bych víc času...trpělivost... Už není moc času na takové ty radosti... Jezdíme na koni, chodíme na procházky, chováme králíky...“</p>
	Druhý rodič	<p>„Byl spíše pasivní...Když jsme se rozešli, začal se víc snažit...Péči o dítě nemá úplně v povaze...našel si brzo novou partnerku, pečující roli i převzala ona...“</p> <p>„Už v manželství jsme měli rozdílný přístup... Jeho výchova je volnější..když se děti vrátí zase domů, je potřeba mantinely zase trochu utáhnout.“</p> <p>„Jsme schopni se nějakým způsobem domluvit..má ho rád.“</p> <p>„Měl psychické problémy... pokusil se o sebevraždu. Expartner se vyhýbá konfliktům s dětmi... jsem za tu zlou.“</p>

6.3.4 Výzkumná otázka č. 4

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	<i>Problémy</i>	<p data-bbox="815 376 1418 517">Že pořád dělám mamku a tatku dohromady. Musí člověk všechno zařizovat a zastat všechno s tím dítětem sám, musí všechno rozhodovat a zařizovat jeden člověk.“</p> <p data-bbox="815 555 1187 589">„Nedostatek času a finance“</p> <p data-bbox="815 627 1418 734">„Hlavně finance...peníze nám někdy chybí.“ „Finanční stránka a skloubit zaměstnání s dětmi“</p> <p data-bbox="815 772 1321 806">„Nedostatek času a nedostatek peněz.“</p> <p data-bbox="815 844 1418 920">„Jsme schopni se nějakým způsobem domluvit, má ho rád.“</p> <p data-bbox="815 927 1418 1028">„Měl psychické problémy... pokusil se o sebevraždu. Expartner se vyhýbá konfliktům s dětmi...jsem za tu zlou.“</p>

6.3.5 Výzkumná otázka č. 5

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	Resumé	<p data-bbox="815 376 1414 517">„Byla bych v některých věcech důslednější...nedělala bych dítěti úlevy. Uklízení jsem dělala v době, kdy nebyla doma, tak jsem ji k tomu nevedla.“</p> <p data-bbox="815 562 1414 629">„Nikdy jsem si nedokázala představit, že bych se rozvedla.“</p> <p data-bbox="815 667 1414 779">„Bych si nevybrala takového partnera...chtěla bych takového, který by se nám víc věnoval.“</p> <p data-bbox="815 817 1318 848">„Nevracela bych se zpět k manželovi.“</p> <p data-bbox="815 887 935 918">„Nevím“</p> <p data-bbox="815 956 1414 1068">„Vrátit se do času, kdy se začal vztah mezi partnery zhoršovat a snažit se s tím něco udělat.“</p> <p data-bbox="815 1106 1326 1137">„Víc času pro sebe...zkrácený úvazek.“</p>

6.3.6 Výzkumná otázka č. 6

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	<i>Dva, nebo jeden?</i>	<p data-bbox="815 376 1417 483">„Jeden úplnou rodinu vynahradit nemůže... Ale myslím si, že bude lepší, když bude s jedním, než kde je napjatá atmosféra.“</p> <p data-bbox="815 521 1417 629">„Rodiče by měli být dva. Jeden rodič i přes veškerou snahu, úplnou rodinu nahradit bohužel nedokáže.“</p> <p data-bbox="815 667 1254 701">„Nemyslím si to...Není to dobré.“</p> <p data-bbox="815 739 1321 772">„Nemůže...ale někdy je lepší být sám.“</p> <p data-bbox="815 810 1139 844">„Ne, druhý rodič chybí.“</p> <p data-bbox="815 882 1417 956">„Je to velká nouzovka.....myslím, že dítě potřebuje oba rodiče.“</p> <p data-bbox="815 994 1417 1102">„Dva, je lepší a přirozenější. Je to náročné, ale jeden milující a fungující rodič, je lepší, než dva, kteří se dítěti nevěnují.“</p>

6.3.7 Výzkumná otázka č. 7

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Výchova	Zhodnocení chování dětí	<p>„Pozitivní.: je samostatná, střídavá péče, která vnímá dva odlišné světy, díky nimž se SP s bývalým partnerem hodně odlišuje. Děti se snaží využít svou situaci ve svůj prospěch.“</p> <p>„Mají uvolněnou morálku u otce“</p> <p>„Syn je rozumný...všechno chápe.“</p> <p>„Negativní chování u staršího syna, je psychicky nevyrovnaný...se na nás povyšuje.“</p> <p>„Chyběl jí mužský vzor, má potíže s kluky, hodně se s nimi hádá.““</p> <p>„Dcera je společenská, nemá strach komunikovat a vyjadřovat svoje emoce... Negativní věc, nechce spát sama ve svém pokoji, více se na mě fixuje.“</p> <p>„Cítili nejistou situaci, zlobili a poutali na sebe pozornost.“</p>

6.4 Interpretace a analýza rozhovorů

Analýza dat a vyhodnocování údajů, probíhá na základě otevřeného kódování. Tento způsob analýzy využívá popis a rozčlenění pojmů. Axiální kódování vede k vyvození obecných závěrů z individuálních prožitkových zkušeností respondentů. Výsledky výzkumu jsou řazeny do přehledných tabulek. Z výsledných skupin jsou odvozovány podskupiny, které vznikly od jednotlivých účastníků výzkumu.

6.4.1 Jakou výchovu jste měl/a v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?

Tabulka 2 - Rodičovský vliv na participanty

Č.	Jméno	Vliv matky	Vliv otce	Trauma z výchovy
1.	Eva	Pasivní „trpitelka“	Despotické sklony	Citové vydírání ze strany rodičů Destruktivní partnerské vztahy u participantky v dospělosti
2.	Magdalena	Málo času s dětmi práce v zemědělství	Málo času s dětmi práce v zemědělství	Přílišná soběstačnost (našla si pasivního manžela)
3.	Jitka	Velmi destruktivní, dcera byla zklamání, matka si přála syna, dítě si nechala na přání otce, tři děti původně nechtěla, na vazbu dcery a otce žárlila	Aktivní role Silná citová vazba	Neuspokojená citová vazba od matky (Bouřlivé rozchody ve vztazích chuť pomstím se partnerům, kteří ji zklamali)
4.	Jana	Aktivní role matky	Aktivní role otce	Matka protežovala mladší sestru Participantka si v dospělosti vzala nevyrovnaného manžela se sebevražednými sklony
5.	Irena	Matka přísnější	Otec se s dcerou hodně učil	Rodiče neměli na děti čas
6.	Daniel	Matka aktivní role Srdečná Pečující Silná kladná citová vazba	Otec se moc aktivně do výchovy nezapojoval Velké pracovní vytížení	Nemocný bratr po delší dobu, Daniel nemohl navštěvovat školku, následně náročná socializace na velké škole
7.	Tereza	Matka aktivní role Intuitivní výchova	Otec alkoholik a tyran, manželku a	V dospělosti si našla manžela

		Srdečná Silná citová vazba	děti týral	s despotickými rysy
8.	Jan	Adoptován v 1 roce Silná citová vazba, ale nedostatek času a velké pracovní vyčerpání	Silná vzájemná citová vazba Nedostatek času Brzké úmrtí, Janovi bylo 18 let	Rodiče zastupovala babička. Vyzradila adopci nevhodným způsobem ve vzteku
9.	Šárka	Aktivní role	Aktivní role	Žádné Láskyplný vztah
10.	Gabriela	Aktivní role	Pasivní role	Otec dceru nevědomky shazoval a ponižoval Gabriela měla v dospělosti potíže se sebehodnotou, byla velmi uzavřená, hůře navazovala partnerské vztahy

Pouze dva participanti, byli spokojeni s výchovou svých dětí, ale většina svých rodičů vidí svou výchovu, jako příliš přísnou. Autoritativní rodiče se spíše přiklání k přátelštějšímu vedení svých dětí. Jen 1. Participant z 10 vyhodnotil, že si z dětství nenesl žádné vnitřní trauma a vše bylo v pořádku.

6.4.2 Jak sám/sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?

Tabulka 3- Jak hodnotí účastníci své výchovné schopnosti, způsob trávení volného času s dětmi a co by dělali jinak

Pořadí	Jméno	Způsob trávení volného času s dítětem	Sebehodnocení	Co by dělali jinak
1.	Eva	Vynahrazování sourozence dětmi přátel, kreativní výtvarné techniky, výlety, dovolené s přáteli, dětské kulturní akce,	Milující, mateřství ji naplňuje, přátelská výchova, založená na komunikaci	Byla by důslednější, více by dceru zahrnovala do péče o domácnost, byla by méně benevolentní
2.	Magdalena	Denně na hřištích, kreativní techniky, cukrárny, dovolené, kina, výlety, turistika	Liberální výchova založená na komunikaci, hodně času s dětmi	nic
3.	Jitka	Společná láska k přírodě a zvířatům, jezdeckví, kynologie, cyklistika, hrady zámky, muzea aut, trávení času s přáteli a dětmi přátel	Dobrá matka Spíše liberální výchova, jasně dané mantinely	nic
4.	Jana	Rodina se věnuje chovatelství holubů, jeden syn hraje již na profesionální úrovni na saxofon, druhý se věnuje kultivaci těla v posilovně a výuce cizích jazyků	Vztah založený na důvěře, silná opora v matce	Byla by přísnější, děti o všem moc diskutují
5.	Irena	Výlety, grilování	dobry rodič	Více by si s dcerou povídala
6.	Daniel	S dítětem sportuje, hrají deskové hry, čtou encyklopedie, připravuje dceru na první třídu, učí se s ní	Aktivní role otec Méně přísný, ale důsledný	nic
7.	Tereza	Děti mají možnost si určit, co by chtěli dělat ve volném čase, horolezectví, kulturní akce, turistika, plavání, výstavy, jízda na kole	Důsledná, ale přátelská výchova, hodně s dětmi komunikuje, je milující matka, mateřství ji naplňuje	nic
8.	Jan	Společně se věnují starožitnostem, otec předává synovi svůj obchodní talent, zajímá je technika, jezdí spolu na kole, syn doprovází otce na obchodní cesty do zahraničí	Výchova jej nebavila, zajišťuje syna nadstandardně finančně, zpětně hodnotí, že byl na otcovství nezralý	Nerozdělil by bratry, více by se synovi věnoval a byl by důslednější při výchově.
9.	Šárka	Společná cyklistika, lyžování,	Benevolentní matka,	Byla by

		sportovně založená rodina	přátelská výchova	přísnější
10.	Gabriela	Rodina se zaměřením na chovatelství a pěstitelství, děti vede k jezdeckví	Přála by si být víc v klidu a nenechat se snadno rozčítit	Více by brala děti do města, mezi větší množství lidí

6.4.3 Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Tabulka 4 - Zapojení do výchovy expartnerem

Pořadí	Jméno	Zapojení do výchovy expartnerem
1.	Eva	Nespokojená, péči o dítě delegoval na současnou partnerku
2.	Magdalena	Děti si k sobě bere, když chtějí, často hlídá, docela spokojená
3.	Jitka	Je spokojena se zapojením expartnera
4.	Jana	Špatné, několikrát se během soužití pokusil o sebevraždu, vše nechával na ženě
5.	Irena	Mrtev
6.	Daniel	Se zapojením expartnerky, je spokojen, je přísnější, než on
7.	Tereza	Aktivní otec, spokojena
8.	Jana	Nyní lepší zapojení expartnera, v minulosti vůbec nefungoval, byl rodině přítěží
9.	Šárka	Nezapojuje se
10.	Gabriela	Spokojena

Vyhodnocení: 4 z 10 participantů, jsou velmi nespokojeni se zapojením expartnera, jeden nemůže vyhodnotit – partner již zesnul, 4 z 10 jsou spokojeni bez výhrad, 2 participantů průměrně spokojeni se zapojením expartnerka/expartnerky.

6.4.4 Co v samoživitelství vidíte, jako největší problém?

Tabulka 5 - Největší problém v samoživitelství

Pořadí	Jméno	Negativa v samoživitelství
1.	Eva	Role matky i otce dohromady Finanční stránka
2.	Magdalena	Nedostatek času a financí
3.	Jitka	Finanční stránka
4.	Jana	Finanční stránka, role otce i matky dohromady omezené možnosti v zaměstnání
5.	Irena	Omezené pracovní příležitosti, finance, méně času na budování nových vztahů, malá podpora rodičů zesnulého manžela
6.	Daniel	Střídavá péče, rád by byl trávil čas s dítětem denně
7.	Tereza	Nedostatek času na sebe
8.	Jan	Chybějící ženský pohled, něha
9.	Šárka	Finanční stránka Bylo nutné zapojení rodičů
10.	Gabriela	Nedostatek financí a času, méně možností se seznámit

7 z 10 respondentů, vidí jako největší problém v samoživitelství. Vidí nedostatek financí jako hlavní problém. Jeden uvedl, že citově strádá, že nevidí své dítě vlivem SP jako dříve.

6.4.5 Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?**Tabulka 6 – Dokáže jeden rodič nahradit úplnou rodinu?**

Pořadí	Jméno	Tvrzení
1.	Eva	Ne
2.	Magdalena	Ne
3.	Jitka	Ne
4.	Jana	Ne
5.	Irena	Ne
6.	Daniel	Ne
7.	Tereza	Ano
8.	Jan	Ne
9.	Šárka	Ne
10.	Gabriela	Ne

Všichni participanti se shodují, že jeden rodič nemůže dítěti nahradit úplnou rodinu.

6.4.6 Kdybyste mohl/a na situaci něco změnit, co by to bylo?

Tabulka 7 - Co byste na situaci změnili, kdyby to bylo možné?

Pořadí	Jméno	Resumé
1.	Eva	Nedělala by dítěti úlevy, zachování přiměřené rodičovské autority s prvky kamarádství
2.	Magdalena	Nechtěla se nikdy v životě rozvést
3.	Jitka	Zvolila by jiného partnera
4.	Jana	Nevracela by se několikrát k manželovi, po té co se pokusil o sebevraždu
5.	Irena	Nedokáže posoudit
6.	Daniel	Dříve by reagoval na varovné signály partnerky, že se vztah začíná rozpadat
7.	Tereza	Zvolila by jiného partnera
8.	Jan	Více by se synovi věnoval a nerozdělil by po rozvodu sourozence
9.	Šárka	Zvolila by jiného partnera
10.	Gabriela	Snažila by se vztah zachránit

Tři participanti by si zvolili jiného partnera na založení rodiny, 1 neví, 2 participanti by se snažili vztah zachránit, když to ještě šlo, 1 participant by se více věnoval svému synovi a nerozdělil by po rozpadu manželství sourozence, 1 participantka by dělala menší úlevy dítěti ve střídavé péči a více by ho zapojovala do chodu domácnosti.

6.4.7 Jakévní máte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem?

Tabulka 8 – Pozitivní a negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem

Pořadí	Jméno	Pozitivní a negativní aspekty chování u dětí
1.	Eva	Negativní aspekty: dítě využívá tendenci obou rodičů zavděčit se mu Pozitivní aspekty: dcera je samostatná a přizpůsobivá
2.	Magdalena	Negativní aspekty: děti jsou rozhozené z příliš uvolněné morálky u otce, bujaré a časté večírky, nemají vytyčené pevné hranice, hůře se pak dostávají zpět do mantinelů Pozitivní aspekty: děti hodně cestují a získávají nové poznatky
3.	Jitka	Negativní aspekty: dítě se nechává uplácet dárky od otce Pozitivní aspekt: syn je komunikativní
4.	Jana	Pozitivní aspekty: spokojenost se získáním pozornosti otce Negativní aspekt: starší syn citová nevyrovnanost, nezdravá fixace na rodiče, nevhodný vzor chování ze strany otce, arogantní jednání k matce i otci, citové vydírání, výčitky
5.	Irena	Negativní aspekt u dítěte: dcera postrádala zemřelého otce Pozitivní aspekt u dítěte: dcera hodnotí kladně výchovu matky v porovnání s jinými dětmi
6.	Daniel	Pozitivní aspekty: dcera je společenská, komunikativní, zdravě emotivní Negativní aspekty: Bojí se spát sama ve svém pokoji, fixace na otce v noci
7.	Tereza	Negativní aspekty: děti jsou nejisté, vynucování si pozornosti Pozitivní aspekty: dětem se hodně rodiče věnovali a brali je hodně ven, kvůli potížím s jejich ADHD nutný častý pohyb venku, díky tomu nadstandardní fyzická kondice u obou chlapců.
8.	Jan	Pozitivní aspekt: manuální zručnost díky vzoru otce Negativní aspekt: syn špatně funguje v mezilidských vztazích

9.	Šárka	Pozitivní aspekt: dítě převzalo sportovní životní styl matky Negativní aspekt: Děti byli drzejší, nechtěli matku respektovat jako autoritu, neposlouchají
10.	Gabriela	Negativní aspekt: starší dcera má nezdravou závislost na matce Pozitivní aspekt: děti převzaly kladný vztah k přírodě od rodičů a věnují se chovatelství a jezdeckví jako matka

Vyhodnocení: z rozhovorů s participanty vyplývá, že rozpad partnerství rodičů, potažmo rozpad rodiny, má celkově negativní vliv na děti. I v této nelehké situaci lze nalézt aspekty, kterou mohou vést k pozitivnímu rozvoji dítěte. V porovnání s fungující rodinou, samozřejmě převažují negativa, ale pokud se zamýšlíme nad celkovou situací rozpadlé rodiny, z výzkumu je zjevné, že lze najít pozitiva i negativa téměř rovnocenně.

ZÁVĚR

V našem výzkumu jsem se zaměřila především na zjištění přístupu k výchově dětí sólo rodiči. Jednoznačně jsem zjistila, že se snaží vést své děti méně autoritativním stylem, než který převážně praktikovala předchozí generace. Současní rodiče více experimentují s výchovnými styly přicházejícími k nám ze zahraničí, založenými na partnerství mezi rodičem a dítětem. Samoživitelé kladou důraz na rozvíjení schopností svých potomků a snaží se vynahradit dětem druhého rodiče, jak jen to jde. Uvědomují si důležitost pozitivních vzpomínek z dětství, neboť je to etapa lidského života, která nejvíce ovlivňuje náš osobní život a volbu partnera. Dětství je časový úsek lidského života, ze kterého nejvíce čerpáme zkušenosti a ke kterému se často ve svých vzpomínkách vracíme.

Výzkumem jsem zjistila, že samoživitelé kladou důraz na společně strávený čas s dětmi a snaží se je volnočasovými aktivitami vzdělávat a rozvíjet.

Rodiče obecně jsou více otevřeni dialogu s dětmi a tráví svůj čas se svými potomky mnohem aktivněji, ať už kulturními nebo sportovními akcemi, než tomu bylo dříve, a snaží se využít možností nabízených dnešní dobou.

Hlavním problémem pro samoživitele je nedostatek finančních prostředků, nedostatek času pro sebe a nejpálčivější sférou je pro ně kombinace pracovního a osobního života, neboť se v práci více vyžaduje časová flexibilita a to je faktor, kterým jsou sólo rodiče limitováni.

Vlivem větší stresové zátěže jsou proto stále častěji samoživitelé zasaženi novým světovým fenoménem, a to syndromem vyhoření, který se dříve více týkal spíše povolání vyžadujících velkou psychickou a fyzickou odolnost.

Sólo rodiče by měli být edukováni o možnostech psychologické pomoci i ve svém okolí. Preventivní psychohygienu a včasná diagnostika by měly vést k sanaci rodiny, dříve než dojde k zhroucení rodiče a „ohrožení dítěte“, které je mnohem více fixováno na osaměle žijícího rodiče, než děti z úplných rodin.

Doporučení: edukaci dospělých bych realizovala prostřednictvím brožur a letáků v písemné formě a umísťovala je především do čekáren praktických lékařů, které navštěvují rodiče se svými dětmi pravidelně v rámci pravidelných prohlídek.

Rodiče by měli být informováni také o krizových linkách pomoci a o podpůrných skupinách v místě svého bydliště. Výzkumem jsme zjistili, že všichni respondenti si myslí, že úplnou fungující rodinu sólo rodič nahradit nedokáže, nicméně s velkým úsilím je

schopen dítě kvalitně vychovat a zabezpečit jeho potřeby fyzické i emocionální. Je však velmi důležitá podpora a pomoc z okolí.

Doporučili bychom také zprostředkovat informace o dostupných možnostech rozšíření poskytnutí podpory finanční, a to na pobočkách sociálního zabezpečení a na úřadech práce, kde by měli být realizovány semináře o možnostech zajištění hmotné a právní pomoci. Sólo rodiče by se zde měli dozvědět o zajištění potravin, a kdo jim může pomoci s uhrazením obědů, s letními tábory, vánočními dárky a s hlídáním dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARTOŇOVÁ, M., 2012. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, ISBN 978-80-7315-232-1.
- BENEKAREDDY M, Vadodaria KC, Nair AR, Vaidya VA. *Postnatal serotonin type 2 receptor blockade prevents the emergence of anxiety behavior, dysregulated stress-induced immediate early gene responses, and specific transcriptional changes that arise following early life stress*. *Biol Psychiatry*. 2011 Dec 1;70(11):1024-32. doi: 10.1016/j.biopsych.2011.08.005. Epub 2011 Sep 28. PMID: 21959103; PMCID: PMC3210326.
- DUDOVÁ, Radka, 2009: „*Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR.*“ *Sociologický časopis* 45(4): 753–789.
- DUDOVÁ, Radka, 2016: „*Postavení sólo-rodičů v ČR.*“ Praha: Alternativa 50+Dostupné z <https://docplayer.cz/14204996-Postaveni-solo-rodicu-v-cr.html>
- DUNOVSKÝ, Jiří, 1986 cit. podle PROCHÁZKA Miroslav, 2012. *Výchovná prostředí a sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3470-5
- GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, c1992. ISBN 80-85605-28-7.
- GUEGUEN, Catherine, 2014. *Cesta ke šťastnému dětství: empatická výchova ve světle nejnovějších poznatků o mozku a emocionálním vývoji dítěte*. Praha: Rybka, 2014. ISBN 978-80-87950-03-6.
- HASMANOVÁ, MARHÁNKOVÁ, Jaroslava, Martin KREIDL a Barbora HUBATKOVÁ. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Slon, 2012. ISBN 978-80-7419-142-8.
- HASMANOVÁ, MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Matky samoživitelky a jejich situace v ČR: „Sendwichová generace“ - kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (dětí a seniory)*. [online]. *Gender Studies*, 2011. [cit.2021-04-20]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/samoživitelky_sendwichova.pdf
- HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1168-3.

KALLWASS, Angelika. *Syndrom vyhoření v práci a v osobním životě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-299-7

KAMÍN, T.: „Affirmative action“. *Lidská práva*, 2000, roč. 2, č. 3, s.12

KAN, Michael, 2011. China blocks LinkedIn, ramps up Internet censorship. In: Macworld[online]. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: http://www.macworld.com/article/158155/2011/02/linkedin_china.htm

KODYŠOVÁ. *Být sám na děti Sóló rodiče jako rodiče*. Praha: Soft, 2021. [cit.2021-04-22] Dostupné z <http://www.soft-zs.cz/softforum/vsechny-clankyabecedne/160-kodysova-eliska-byt-sam-na-deti-solo-rodice-jako-rodice>

KOŘÍNKOVÁ, Markéta. *Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2011, 65 s. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10563/18280>.

KOUTEK, J., KOCOURKOVÁ, J. *Sebevražedné chování*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-732-9.

KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.

KRAUS, Blahoslav, 2014. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Praha: Gaudeamus. ISBN: 978-80-7435-411-3

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Hořet, ale nevyhořet*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-573-3

KŘÍŽKOVÁ, A., et al. *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České Republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 163s. Knižnice Sociologické aktuality, sv. 18. ISBN 978-80-86429-94-6.

LABUSOVÁ, Eva a SIRIUS. *Mohou syndromem vyhoření trpět i rodiče?*.

In: *Šancedětem.cz* [online]. Praha: Sirius, 2011-, [cit. 2021-03-16]. ISSN 1805-8876.

Dostupné z: [/srv/www/content/pub/cs/clanky/mohou-syndromem-vyhoreni-trpet-i-rodice-87.html](http://srv/www/content/pub/cs/clanky/mohou-syndromem-vyhoreni-trpet-i-rodice-87.html).

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4., dopl., V nakl. Karolinum 1. USA: EBSCO, 2017. ISBN 978-80-246-2866-0

LINHARTOVÁ, D. : *Psychologie pro učitele*. MZLU, Brno : 2000, ISBN 80-7157-476-7

LUKAS, Elisabeth S. *Logoterapie ve výchově*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. 207 s. Studium. ISBN 80-7178-180-0.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2013. 144s. ISBN 978-80-262-0519-7

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989. 335 s. ISBN 08-056-89

MIKULKOVÁ, Milena. *Ruce hlavu vzhůru, rodiče!: na výchovu selským rozumem*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. 218 stran. ISBN 978-80-247-5606-6

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. (Eds.) (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova v Praze & Togga.

OECD, ©2011. *Doing Better for Families*. oecd.org [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/els/soc/47701118.pdf>

PAVLÁT, Josef. *Porozvodové uspořádání*. 2012 In: *Čes a slov Psychiatr*, 108(2): 88 -92

PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-291-3.

PROCHÁZKA Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, s. 101 - 125. *Výchovná prostředí a sociální pedagogika*. ISBN 978-80-247-3470-5

Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. : *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-029-4

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 219s. ISBN 978-80-736-7250-8.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠULC, F. *Domestikace muže. AZ rodina*. [cit.2021-04-21]Dostupné z <http://www.azrodina.cz/2106-domestikace-muze>

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ Klára, 2010. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0273-8.

TREBULÁKOVÁ, Kateřina. Pierre Teilhard de Chardin jako inspirátor - čeští porevoluční environmentalisté a P.T.de Chardin [online]. Brno, 2011 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/nsj4y/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Bohuslav BINKA.

VANÍČKOVÁ, E. Interpersonální násilí na dětech. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8.

WILDOVÁ, Rebeca, 2010. Svoboda a hranice, láska a respekt: Co od nás děti potřebují. Praha: DharmaGaia. ISBN: 978-80-7436-005-3.

Elektronické zdroje:

Aktuálně.cz: Platová diskriminace žen v Česku je druhá nejvyšší v Evropě [online] 2019 [cit. 2021-04-25] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/platova-diskriminace-zen-v-cesku-je-druha-nejvyssi-v-evrope/r~7d371b42ffc111e984c6ac1f6b220ee8>

Centrum Nevýchovy: O nevychově. [online] 2021 [cit. 2021-04-15] Dostupné z: <https://www.nevychova.cz/o-nevychove/>

ČZSO: Příjmy a životní podmínky domácností [online] 2020 [cit. 2021-04-02] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>

Dotaceeu.cz: Evropská platforma pro boj proti chudobě a soc. vyloučení [online] 2011 [cit. 2021-04-23] Dostupné z:

<http://www.dotaceeu.cz/getmedia/5a420a30-af4e-451d-97ea-0a866f8de99d/Evropska-platforma-pro-boj-proti-chudobe-a-soc-vyloucení.pdf>
Eurostat: Statistiky příjmové chudoby [online], 2020 [cit. 2021-04-27] Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income_poverty_statistics/cs&oldid=507713

Evropský parlament: Rozdíly v odměňování žen a mužů, fakta, čísla a infografika. [online] 2020 [cit. 2021-04-05] Dostupné

z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/mdz-2020/20200227STO73519/rozdily-v-odmenovani-zen-a-muzu-fakta-a-cisla-infografika>

Kameveda.com: Jak psychologové hodnotí současnou převažující moderní výchovu západního typu. [online] 2021 [cit. 2021-04-15] Dostupné z: <https://www.kameveda.com/cs/aktuality/391-jak-psychologove-hodnoti-soucasnou-prevazujici-moderni-vychovu-zapadniho-typu>

Lidovky.cz: Kluk, nebo holka, ať se dítě samo rozhodne, prozatím je theybies [online] 2018 [cit. 2021-04-25] Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/relax/lide/kluk-nebo-holka-at-se-dite-samo-rozhodne-prozatim-je-theybies.A180724_131813_in_zahranici_ele

Lidskaprava.cz: Obecně o diskriminaci [online] 2020 [cit. 2021-04-20] Dostupné z:

<http://www.lidskaprava.cz/student/diskriminace/articles/obecne-o-diskriminaci>

MPSV: Sociální služby [online] 2020. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-sluzby>

Novinky.cz: Otců samoživitelů přibývá, z matek těžko dolují alimony [online] 2020 [cit. 2021-04-25] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/otcu-samozivitelu-pribyva-z-matek-tezko-doluji-alimony-40314443>

Padesatprocent.cz: V ČR vydělávají ženy 80,9 % mzdy mužů.[online] 2021 [cit. 2021-04-09] <https://padesatprocent.cz/cz/marketa-kadlecova-v-cr-vydelavaji-zeny-809-mzdy-muzu>

Rozhlas.cz: Psychoterapeutka: syna dělá matka a muže žena[online] 2019 [cit. 2021-03-15] Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/psychoterapeutka-syna-dela-matka-a-muze-zena-7725993>

Slovník cizích slov - diskriminace [online], 2020[cit. 2021-03-30]Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/diskriminace>

Šance dětem: Mohou syndromem vyhoření trpět i rodiče?[online] 2021 [cit. 2021-03-29] Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/mohou-syndromem-vyhoreni-trpet-i-rodice>

The Lancet: Single fathers: neglected, growing, and important [online] 2018 [cit. 2021-04-26] Dostupné z: [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(18\)30032-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(18)30032-X/fulltext)

Wiki-eu: Etika v podnikání[online] 2020[cit. 2021-04-05] Dostupné z:

http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/etika_v_podnikani/53c

Wikipedia.org: Gender[online] 2021 [cit. 2021-04-16]<https://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>

Wikipedia.org: Závislost[online] 2021 [cit. 2021-04-16]<https://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>

Wikipedia.org: Gender neutrality[online] 2018 [cit. 2021-04-27] Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1vislost_\(psychologie\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1vislost_(psychologie))

Zákonné normy:

§ 912 zákona č. 89/2012 Sb.

§ 100 zákona č. 40/1964 Sb.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Přehled participantů	30
Tabulka 2 - Rodičovský vliv na participanty	40
Tabulka 3 - Jak hodnotí participanté své výchovné schopnosti, způsob trávení volného času s dětmi a co by dělali jinak	42
Tabulka 4 - Zapojení do výchovy expartnerem	43
Tabulka 5 - Největší problém v samoživitelství	44
Tabulka 6 – Dokáže jeden rodič nahradit úplnou rodinu?	45
Tabulka 7 - Co byste na situaci změnili, kdyby to bylo možné?	46
Tabulka 8 – Pozitivní a negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem.....	47

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR Č. 1 - EVA (48 LET)

PŘÍLOHA P II: PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 2 - MAGDALENA (47 LET)

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 3 – JITKA (41 LET)

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR č. 4 – JANA (45 LET)

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR Č. 5 – IRENA (40 LET)

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR Č. 6 - DANIEL (47 LET)

PŘÍLOHA P VII: ROZHOVOR Č. 7 - TEREZA (41 LET)

PŘÍLOHA P VIII: ROZHOVOR Č. 8 - JAN (38 LET)

PŘÍLOHA P IX: ROZHOVOR Č. 9 - ŠÁRKA (43 LET)

PŘÍLOHA P X: ROZHOVOR Č. 10 - GABRIELA (43 LET)

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR Č. 1 - EVA (48 LET)

Povolání: sociální pracovnice v terénní sociální službě

Dítě: dcera, 17 let

Zajímalo by mne, jakou jste měla výchovu Vy a jak se liší od toho jakou praktikujete se svým dítětem?

Výchovu jsem měla poměrně dost autoritativní, tatínek byl dost dominantní, tam se moc nediskutovalo, poslouchalo se , co se řeklo z jeho strany, maminka byla pasivní, takže hlavní slovo měl tatínek, co se týče výchovy. Co se týká mojí výchovy, tam jsem se to snažila dělat tak, aby dcera měla větší prostor v tom se prosadit, aby si mohla tvořit svůj vlastní názor, svoje vlastní postoje. Hmm Je pravda , je pravda, že to trochu sklouzává zase do opačného extrému, takže si to člověk musí hlídat, aby to nebylo zase špatně obráceně.

Mě by zajímalo ještě, jak sama sebe hodnotíte jako matku?

Určitě jsem milující. Mám dceru moc ráda od malička, od narození a mateřství mě naplňuje je to pro mě velká radost, nikdy jsem neměla z toho nějaké pocity, že by mě mateřství obtěžovalo nebo omezovalo. Myslím si, že mám trochu problémy s důsledností a pořád se na tom snažím pracovat, abych tím tomu vztahu s dcerou neškodila jí do života, někdy si myslím, že jsem přehnaně benevolentní, což se většinou projeví časem, takže to se taky snažím hlídat, ale jinak se snažím vést ten vztah partnersky, aby si věci vysvětlovaly, aby dcera nedělala věci proto, že musí bojít nebo proto, že z toho má nějaké výhody, aby chápala proč se po ní něco chce, nebo proč co má dělat, takže tak.

A jakým způsobem jste spolu trávily čas, když byla dítě, teď už asi jak je větší, tak nejspíš už má i svůj život svoje zájmy, ale jakým způsobem jste spolu trávily čas, když byla malá a byly jste samy?

Hm, byly jsme v podstatě pořád spolu, kromě času, kromě času, kdy byla s kamarádkami, ona je jedináček takže jsem se jí snažila domlouvat a umožňovat, aby si mohla brát domů kamarády, třeba na přespání nebo aby mohla ona zase být u někoho, aby si vytvářela kamarádské vztahy, ale jinak jsme hodně spolu trávily čas, protože máme stejně staré kamarády s dětma, takže jsme jezdily na výlety s dětma, na pobyty, na společné dovolené. Ona ráda tvoří, takže jsme spolu tvořily výtvarné věci, chodily do kina, na různé dětské akce, myslím si, že jsem si já i ona to dětství užily spolu naplno a proto teďka, když už je starší a ž samozřejmě se odtrhává od mamky a už nechce trávit čas s rodiči, tak mi to není tak líto, protože se myslím, že jsem si to s ní hodně užila.

Jak hodnotíte zapojení expartnera?

No, když jsme ještě žili spolu, tak **byl spíš pasivní**, ta péče o dítě ho obtěžovala. **Když jsme se rozešli**, tak nabral síly, **začal se snažit víc**, ale on tu **péči o dítě nemá úplně v povaze**, takže mu to není tak přirozené, **našel si brzo novou partnerku** a takže bych řekla, že tu **pečující roli převzala ona** nebo mu s tím hodně pomáhala a Terezce se potom narodil bráška od tatky takže tam už to bylo rozložené na celou rodinu.

Co Vám v samoživitelství činilo největší problémy? Třeba v minulosti nebo teď ještě pořád?

Největším problémem asi bylo nebo řekla bych, že pořád je, **že pořád dělám mamku a tatku dohromady**. Každá ženská by chtěla být asi víc v pozici mamky a takové ty věci, co se týká řádu a disciplíny a poslušnosti bych raději nechala na chlapovi, jednak a jednak je těžší, když **musí člověk všechno zařizovat a zastat všechno s tím dítětem sám**, než když jsou na to dva. Podrží se navzájem, co se týká různých třebas dohod s dítětem, tak je to samozřejmě snazší, když jsou si ti partneři vzájemně oporou, než když to **musí všechno rozhodovat a řešit jeden člověk**.

A jak jste zvládala finanční situaci?

No, ze začátku to bylo dost náročné, protože jsem měla práci, kde těch **peněz nebylo moc**, **partner přispíval alimenty**, ale nebylo to tolik, kolik by bylo úplně potřeba, on samozřejmě **měl pocit, že samozřejmě přispívá mě** a podporuje mě. Jelikož jsem odešla já od něho, jak to bývá u chlapů, ale časem se to zlepšovalo, jak jsem studovala vysokou školu a změnila jsem práci, takže se to zlepšovalo. Ale nebylo to tak, že bychom vyloženě strádaly. Bylo to tak, že jsme se musely uskromnit v některých věcech, ale nebylo to úplně tragické.

Co si myslíte o tvrzení, že i jeden člověk dokáže vynahradit úplnou rodinu? Myslíte, že je to možné?

Myslím si, že **úplnou rodinu vynahradit nemůže**, **ale** může zajistit takové zázemí pro dítě, které bude lepší, než rodina nefunkční. Myslím si, že bude lepší, **když bude s jedním rodičem**, kde se cítí dítě v bezpečí, kde je dobře vedené, kde se cítí příjemně, **než aby bylo za každou cenu v rodině**, kde jsou všichni, **ale je tam napjatá atmosféra** a nefunguje to a není to dobré.

Co byste změnila, kdyby to šlo?

Ted'?

No? Nebo v minulosti, co byste třeba změnila, kdybyste měla jakoukoliv možnost. Co bych třeba dělala jinak? Cokoliv, co Vás napadne?

Určitě bych nějaké věci dělala jinak, tak jak jsem mluvila o té důslednosti, asi **bych byla v některých věcech důslednější**, určitě bych dělala jinak to, že bych **nedělala tomu dítěti úlevy**, měla jsem tendenci sklouzávat do toho, být míň přísná nebo míň důsledná, protože mi byl ten čas s dítětem vzácný, protože jsme spolu nemohly být, jak když žijou partneři spolu, takže jsem měla tendenci některé věci neřešit, abysme si ten čas nekazili nějakýma hádkama nebo třeba **s uklízení jsem dělala v době, kdy nebyla doma, tak jsem ji k tomu tak nevedla**, takže to bych dělala jinak. Prostě bych se snažila to brát víc, tak jako bychom spolu byly pořád, ale k tomu si musí člověk dozrát, protože v tu dobu to asi jinak ani neumí, Takže toto bych dělala jinak.

Ještě by mě zajímalo jaké vnímáte negativní aspekty nebo i pozitivní u té výchovy otcem? Je tam něco s čím třeba úplně nesouhlasíte?

Hmm **autoritativní výchovy je výhoda ...možná řád a taková nějaká pevnost**, ale určitě to **má víc nevýhod**, protože se dítě **nenaučí cítit to, co chce, prosadit si to co chce**. Buď se upozadí, nebo **vzdoruje**, myslím si, že tam je víc nevýhod než výhod, určitě bych to neviděla jako pozitivně.

Vnímáte nějaké pozitivní ehm nebo negativní aspekty u chování Vašeho dítěte, že ho to třeba nějak postihlo, ta výchova, že bylo v neúplné rodině nebo naopak Vám přijde v něčem šikovnější než ostatní děti... Je tam něco, čeho byste si tak jako všimla?

Pozitivní, hm, myslím si, že má takový nadhled a je **samostatná**, protože se musela naučit fungovat v odlišných prostředích. Výhodu vidím v tom, že **viděla dva oddělené světy**, protože **jsme s bývalým partnerem hodně odlišní**, co se týká hodnot a názorů na život takže si myslím, že myslím, že měla výhodu, že mohla vidět odděleně ty dva světy a s každého světa si pro sebe vybrat, to co jí je přirozené a příjemné do života. A **nevýhodu**, právě to, **že si každý z těch rodičů snaží to dítě no, když to řeknu přehnaně, takzvaně zavděčovat** nebo se snažit, aby mu bylo u něho dobře, protože má třeba obavy, aby si ho ten druhý rodič k sobě „nepřetahoval,“ takže tam potom může sklouzávat k tomu, že je to třeba přehnané, neúměrné.

Větší rozmazlování, takže ty děcka, my máme střídavou péči, takže ty **děcka možná mají i trošku tendenci k takové vyčůranosti**, protože vycítí z těch rodičů, že usilují o tu jeho

přízeň a o to, aby s ním chtěly být, takže ty děcka, pokud jsou chytré, tak můžou začít být vyčůrané, což u Terky, té mojí dcery, taky občas pozoruji, ale naštěstí je to usměrnitelné, když ji na to upozorním, nebo když to začnu hlídat, aby ona toho nemohla zneužívat, tak ona je rozumná, takže tam myslím si, že to není v nějakém měřítku, že by to bylo neúnosné.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 2 - MAGDALENA (47 LET)

Povolání: pracovnice v sociálních službách

Děti: dcery 10 a 14 let

Jakou výchovu jste měla v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?

Vyrůstala jsem v 70. letech, jsem jedno z "Husákových dětí", takže ano, **výchova tehdy byla jiná. Rodiče se v podstatě věnovali práci**, musely se plnit pětiletky a doma muselo být vše udělané podle jejich představ. **Na děti už jaksi nezbyvalo moc času**. Jejich výchova byla spíše autoritativní, hlavně otec si na tom zakládal. **Jako děti jsme plnily jejich rozkazy, nějaké diskuse tehdy nepřicházely v úvahu**.

Vždycky **jsem si říkala, že já své děti budu vychovávat jinak**. A svému slibu se snažím dostát. **Máme spíše kamarádský vztah**, aspoň doufám. Můžou za mnou s čímkoli přijít, jsem otevřená jejich názorům, bavíme se o jejich kamarádech, o jejich budoucnosti, **vštěpuji jim zásady dobrého a slušného chování...** doufám, že si něco odnesou.

Jak sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?

Určitě **svým dětem věnuji více času**, než věnovali naši rodiče nám. Na mateřské jsem byla celých 10 let a nijak mě to neomezovalo. Kdy jiné maminky spěchají do práce, ja jsem byla spokojená, protože jsem s nimi ráda trávila společný čas. **Denně jsme chodívaly na hřiště**. Od malička u nich rozvíjím kreativní myšlení. **Vyrábíme spolu různá přáníčka, drobné dárečky...** Co se týká volného času, chodíme na **vycházky, výlety, jezdíme spolu na dovolené, chodily jsme do kina, do cukrárny...** když to ještě bylo možné. V učení se jim více věnuji, snažím se jim látku vysvětlit, pokud něčemu nerozumí. V dnešní náročné době to ani jinak nejde, **rodiče přebírají roli učitele kvůli situaci s pandemií**.

Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Děti chodí k tatínkovi každý druhý víkend a některý den v týdnu. Samy si i řeknou, jak dlouho s kým chtějí být, takže co se týká hlídání dětí, tam žádný problém není. S výchovou je to jinak. **Už v manželství jsme měli rozdílný přístup**. Já jsem byla spíš ta přísnější a tatínek dovolil cokoli... a to i tak dál pokračuje. **Jeho výchova je volnější**, děti mají u něho daleko širší mantinely a **když se vrátí po několika dnech zase domů, je potřeba mantinely zase trochu utáhnout**. Asi to tak ve výchově musí být, že jeden z rodičů musí být prostě přísnější... a tady jsem to já.

Co v samoživitelství vidíte jako největší problém?

Největší problém je pro mě **nedostatek času**. Proto mám zatím snížený úvazek v zaměstnání, i když děti už vyrůstají a začínají být samostatnější. Určitě dalším velkým problémem samoživitelů jsou **hlavně finance**. My jsme se na finančních podmínkách s expartnerem domluvili tak, aby vyhovovaly všem. A jsem za to moc ráda, protože vím, že většinou to není možné.

Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?

Řekla bych, že každý rodič, který se stará o děti sám nebo střídavě, má snahu se starat tak, aby děti tento nedostatek neúplné rodiny nepocit'ovaly. Přesto **je na to stále jeden a rodiče by měli být dva**. Nejenom aby vyvážili starost a výchovu o děti, ale aby i děti měly nějaký ženský i mužský vzor do života. Za mě **jeden rodič, i přes veškerou snahu, úplnou rodinu nahradit bohužel nemůže**.

Kdybyste mohla na situaci něco změnit, co by to bylo?

Nikdy jsem si nedovedla představit, že bych se rozvedla, ale bohužel se stalo, na tom nemůžu nic změnit. Ale i přes tuto zásadní změnu se musím přiznat, že jsem spokojená a šťastná, tak jak to je, jak jsme si to nastavili a že nám to funguje. Není to už o nás, rodičích, ale o dětech... jim musíme dát dobrý vzor a děti to velmi silně vnímají.

Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem?

Negativní aspekty druhého rodiče spatřuji v laxnosti a uvolněné morálce, kdy se v domácnosti pořádají večírky a děti mají naprosto volné pole působnosti. **Nemají např. určenou hodinu, kdy mají spát**. Jako **pozitivum** spatřuji v tom, že je o děti postaráno, co se jídla týče - **expartner rád a často vaří a bere děti s sebou na výlety**.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 3 – JITKA (41 LET)

Povolání: floristka

Dítě: syn, 11 let

Jakou výchovu jste měl/a v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?

Dětství jsem špatné neměla, nemyslím si, **vyrůstala jsem v úplné rodině**. Ze strany matky tam to probíhalo trošku hůř, protože **matka si přála** vždycky **syna** a narodila jsem se já jako dcera, tak se ke mně takovým způsobem chovala...že **byla ke mně odtažitá**, protože prvorozené dítě byla dcera a ona si přála druhého chlapce. A **ze strany otce to bylo v pořádku**. Nemyslím si, že bych byla vychovávána autoritativně, bylo mi dopřáno po stránce hmoty a takového zabezpečení všechno, akorát po té, jak když psychické stránce, **matka na mě vyvíjela takový tlak**. Trochu takové psychické vydírání. Snažím se, aby moje dítě vyrůstalo v klidu, aby nepociťovalo žádné psychické tlaky, **aby nemělo žádné traumata**, popřípadě z nějakých špatných zážitků dětských, **nepoužívám žádné fyzické tresty**, spíš **řeším všechno domluvou** a vysvětlením.

Jak sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?

Nemyslím si, že bych byla jako matka špatná, **snažím se býtí matkou dobrou** a snažím se synovy vyhovět, ale máme určitá pravidla, které se nepřekračují, co syn ví. Tak chodíme často **na kolo**, protože syn rád jezdí na kole, **chodíme ke koním**, má rád zvířata, máme doma psíka, takže se věnujeme psíkovi. Chodíme s ním na procházky, **jezdíme na výlety**, na různé hrady a zámky, do různých muzeí, má rád auta, tak třeba v Kopřivnici jsme byli v muzeu podívat se na auta, to ho bavilo a tak jako různě. Někdy k nám **přijdou jeho kamarádi**, přespí u nás, mají tam pokojík takže tam si můžou trávit svoje chvílky samostatně bez přímého dozoru.

Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Tak teď v této době, už je to v pohodě, bývalo to napínavé. už **jsme schopní se nějakým způsobem domluvit**, syn k němu jezdívá. tam probíhá všechno na dohodě. Když k němu chce jít, tak k němu jde, když nemá chuť jít, tak k němu nejde. **Má ho rád**, takže jako kontakt s otcem musí být, ať je to mezi námi, jak je, není třeba odtrhávat syna od otce.

Co v samoživitelství vidíte jako největší problém?

Tak **hlavně finance**, protože snažím se se synem trávit hodně času a nelze to řešit tak, že by byla v práci delší dobu, takže **peníze nám někdy pochybí**, ale vždycky se to nějak vyřeší. Tatínek sem tam taky něco přispěje. Tak bývaly výchylky, ale už se to srovnalo. Alimony platí teď pravidelně.

Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?

Nemyslím si to. Myslím si, že to není dobré, když vyrůstá jenom s jedním z rodičů, proto dbám na to, aby můj syn měl kontakt s otcem a aby tam byl ten mužský vzor.

Kdybyste mohla na situaci něco změnit, co by to bylo?

Tak změnit...Kdyby to šlo...Asi už **bych si nevybrala takového partnera**, jakého jsem si vybrala, když jsem si myslela, že půjde změnit..on, takže teď v tuto domu, kdybych mohla, tak **bych chtěla** najít partnera, **který by se nám více věnoval**, který by s námi trávil čas a chtěl mít tu rodinu kompletní. Že by nemyslel jenom na sebe. Mám kolem sebe naštěstí přátele, kteří mi pomáhají, takže když si potřebuji odpočinout a to že někdy ano, protože každé dítě má někdy takové své dny, kdy neposlouchá. Když si potřebuji odpočinout od synka na chvíli, tak se domluvím s přáteli a oni si ho vezmou třeba na víkend..oni mají malé děti, takže oni si vyhrajou a já si odpočinu, jedu se relaxovat sama za koněm nebo si jdu zaplavat, do sauny, takže mě to tak stačí.

Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem?

No snažíme se oba dva...Ale občas se **snaží syna uplácet dárkami**..to bývá takové občasné...anebo nějakýma zmrzlinama, kdy třeba sladkost, kterou bych mu já nekoupila, ale to my si se synem vždycky vysvětlíme, že když je to jednou za čas, tak to snad jako nevadí, ale je tam vidět, **že by si tatínek syna rád sklonil na svoji stranu**, ale syn je velmi rozumný, že to vše chápe.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 4 – JANA (45 LET)

Povolání: pracovnice v sociálních službách

Děti: synové 17 a 28 let

Jakou výchovu jste měla v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?

Moje výchova byla velmi přísná, moji rodiče ale nebyli spravedliví, vždy protežovali méně schopnou sestru, na mě nakládali mnohem víc povinností. Ona byla manipulátor a vycházelo jí to, stále jí to vychází. Ona je ten, kdo je více potřebuje, a já se přece postarám. Často mě to mrzí. Rodiče by neměli dělat mezi dětmi rozdíly, dávat pozornost i případně finančně pomáhat všem dětem stejně. Ne, že ty, co problémy tolik nemají, není potřeba podporovat. Odměňují ty, co se snaží míň a mají víc problémů.

Jak sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?

Snažím se věnovat svým dětem a celkově rodině, jak jen to jde. Určitě nejsem ale tak přísná, snažím se vést s nimi dialog, mantinely nesmějí chybět, ale vždycky jsem chtěla, aby moje děti měly pocit, že za mnou můžou přijít s čímkoliv, že mi mohou důvěřovat. Na druhou stranu, někdy diskutují o všem a až moc a mě to vysiluje. Zpětně si říkám, že jsem měla být o trochu přísnější. Vždycky jsem jim chtěla kromě povinností dopřát i osobní prostor, aby se mohli rozvíjet v tom, co je baví.

Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Zpočátku špatné. Měl velké psychické problémy, několikrát se během doby, co jsme žili spolu, pokusil o sebevraždu. To byl důvod našeho rozchodu, táhl mě dolů, já měla dvě malé děti, a on byl slabý. Všechno házel na mě, svoje problémy, nechtěl je řešit ani jako chlap, ani jako otec. Párkrát jsem ho vzala zpět, bylo mi ho líto. Starší syn mi to měl velmi za zlé. Otec házel své psychické problémy i na něj a zatahoval potom do toho i jeho. Dnes už je stabilizovanější, přísná musím být já, expartner se vyhýbá konfliktům s dětmi, ustupuje a já jsem za tu "zlou."

Co v samoživitelství vidíte jako největší problém?

Finanční stránka a skloubit zaměstnání s dětmi. Musím pracovat tam, kde to jde, skloubit vše dohromady a ne tam, kde by mě to lákalo, zajímalo.

Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?

Samozřejmě, že **nemůže**, je toho moc, ale představa ideální rodiny, nebývá často opřena o realitu všedních dnů. Málokde to tak je. **Někdy je lepší být sám**, než si nechat psychicky přitěžovat a pak mít na děti ještě méně sil. Než špatný vzor, tak radši žádný. To si myslím já. Děti potřebují cítit oporu a vědět, že domov je bezpečné místo. Lidi se mohou pohádat, nebo nesdílet stejný názor, to je žádoucí, nejhorší je, **když nefunguje komunikace**. To pak **nemůže fungovat nic**.

Kdybyste mohla na situaci něco změnit, co by to bylo?

Nevracela bych se zpět k manželovi tehdy poté, co se pokusil o sebevraždu, bral to tak, zachránila jsi mě, já jsem žít nechtěl, tak se teď starej. Přitížila jsem tak sobě i dětem, a stejně jsem to nevydržela.

Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy dětí druhým rodičem?

Synové vědí, že je má rád, i když mají vztek na jeho slabost. Hlavní je, že ví, že **otec o ně má zájem**, musí být hrozné pro chlapce mít otce, který se s ním nechce vídat. **Negativní chování** vnímám **u staršího syna, je psychicky nevyrovnaný**, dává mi pořád něco za vinu, nechce se osamostatnit a doma **se na nás povyšuje**. Nechce se podílet na domácích povinnostech a hodně toho po nás požaduje. Když na něj přitlačím a vymezím ho, zhroutlí se. Je s ním těžké pořízení.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR Č. 5 –IRENA (40 LET)

Povolání: asistentka pedagoga

Dítě: dcera, 17 let

Jaký jste měla styl výchovy?

Normální. Ale tatínek řekl, že když budu kouřit, urazí mi ruce (smích).

A jakou jste měla maminku?

Maminka byla přísnější, ale **tatínek se s námi hodně učil.** On mě naučil učit se. Maminka chodila na odpoledne, takže dopoledne navařila. Dohromady se vídali málo, střídali se v práci kvůli nám. Žili jsme na vesnici a družiny moc nefungovaly.

Jak sama hodnotíte své schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dětmi?

Měla jsem vždy práci na ranní směnu, často finančně nevýhodnou, ale abych byla s dcerou a ona nebyla dítě ulice. **Naučila jsem ji učit se,** dohlížela jsem, ale byla samostatná. **Udělal bych spoustu věcí jinak.** Neměla jsem své soukromí. **Dcera chtěla, abych si povídala,** ale já už **jsem chtěla večer čas pro sebe,** zpětně bych to udělala jinak a film oželela. V pubertě jsem si myslela, že už nepotřebuje tolik pozornosti, ale potřebuje. Akorát to nedává tak najevo. Měla jsem se jí ve čtrnácti věnovat více. Nyní dává najevo, že mě nepotřebuje, ale je to jenom póza. Pak už se to ale špatně navazuje, pokud rodič poleví. Myslím ale, že **celkově jsem dobrý rodič.**

Jak jste trávili volný čas?

Chodily jsme na **výlety** přes moje známé. Teď už nechce. Ještě jsme **opékaly, hrály hry.** Je fajn, že nové přítelky respektovala a nežárlila.

Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Expartnera jsem nezapojovala, **byl mrtev. Přišla jsem o manžela v 9. měsíci,** měl úraz, v práci, byl strojní zámečnick, přimáčkl ho vagón, měl vnitřní krvácení. Při převozu do nemocnice zemřel. Musela jsem do nemocnice, hrozil předčasný porod, vnitřně jsem se naprogramovala, že to bude dobré, odešla jsem na revers po třech dnech. Měla jsem pocit, že jsem za stěnou, přepojila jsem se do jiného modulu fungování... modul pozorovatele. Byla to velká láska, ale byl to pouze krátký vztah, poznávali jsme se víceméně v manželství. Dojížděli jsme za sebou, vždy na krátko. Tchyně a tchán nefungovali, proč?

Sami byli zoufalí... Byt mi nenechali, ve kterém jsem žila s jejich synem, pouze mi domluvili jiný a já jsem si ho musela celý sama zaplatit.

Co vám dělá největší problémy v samoživitelství?

Nedostatek času a nedostatek peněz. Omezení v zaměstnání. Co jsem viděla jako problém, otec vždycky chybí, maminka ho nikdy nenahradí. Když jsem vařila, neměl se jí kdo věnovat, bylo mi líto, že nemám partnera, který by vzal mé dítě ven. Na všechno je matka sama nikdy nemůže obsáhnout všechno. Je to těžké. Kája byla vždy velmi živá, aktivní, chtěla řídit a já neměla splněné domácí povinnosti.

Co vnímáte na chování dítěte negativního?

Chyběl jí mužský vzor, má potíže s kluky, hodně se s nimi hádá, často se mi s tím svěřují, zatím jsem nezpozorovala, jak se to projevuje. Můj otec také umřel brzo, v 66 letech, ale byl to zástupný vzor, dcera tam jezdila, sice krátce do 11, ale alespoň tak. Když byla dítě, byla na mě strašně fixovaná, když jsem šla na záchod a přišla návštěva, čekala mě za dveřmi WC. V pubertě začala mít zlom a byla samostatná.

Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže vynahradit úplnou rodinu?

Ne, možná funkčně, zabezpečit vše co je potřeba, ale ve vývoji dítěte **druhý rodič chybí.** Až v 15 se začala ptát na tatínka. Začala toužit po kořenech. Já jsem jí nemohla říci zase tolik, nestihli jsme se pořádně poznat. Bylo to období asi rok, když už mi to lezlo na nervy, jak moc často se ptala.

Co byste změnila na situaci?

Nevím, co, partnera jsem tehdy domů nechtěla nastěhovat, protože jsem žádnému tolik nevěřila, nebyla jsem si jimi jistá. Často jsou spíš komplikace, děti mají problém nového partnera přijmout.

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR Č. 6 - DANIEL (47 LET)

Zaměstnání: ve strojírenství

Dítě: dcera, 6 let

Jakou výchovu jste měl v dětství Vy a liší se nějak od toho, jak se nyní snažíte vést své děti?

Výchovu jsem měl především od matky, neboť otec nebyl moc z důvodu pracovního vytížení doma. Myslím, že výchova probíhala bezproblémově, potíží byla jen v jedné věci, kdy byl mladší bratr nemocný a já z toho důvodu nebyl ani ve školce, dodnes si pamatuju na náročnou adaptaci v předškolní přípravce, tolik dětí mě děsilo. Ano, rád bych své děti vychovával podobným způsobem, nepamatuju si jediný negativní okamžik ze svého dětství, rodiče nás chránili dostatečně a zároveň připravovali na další pokračování v životě.

Jak sám hodnotíte svoje schopnosti a možnosti výchovy a trávení času s dítětem?

Vše je dáno nějakým kompromisem mezi prací, péčí o děti, trávením času s partnerem a nějakými dalšími volnými aktivitami, kdy každý občas potřebuje vypnout a odreagovat se. Možnosti závisí na spolupráci partnerů, snažím se být v roli otce aktivní, uvědomuji si, že podle toho jaký já budu otec, si bude má dcera vybírat partnera. Byl bych rád, kdyby v dospělosti dokázala najít harmonický vztah a založit si stabilní rodinu. Jsem sportovec, takže s dcerou trávíme nejvíce času aktivním pohybem, hrajeme také deskové hry, věnujeme se spolu přípravě na první třídu..Učíme se hodně během procházek, počítáme stromy, povídáme si o přírodě, reaguji na vše, co dceru zajímá, pročítáme encyklopedie, připravujeme spolu jídlo, snažíme se vše dělat spolu

Jak hodnotíte zapojení expartnerky do výchovy?

Z mého pohledu je partnerka přísnější, já z důvodu, že mám dceru, nedělám z každé banality problém. Matka dle mého se o dceru stará výborně, neboť jsem to zažil ještě v době, kdy jsme žili spolu, takže v tomto směru nemám výhrady.

Co v samoživitelství vidíte jako největší problém?

Nejsem úplně samoživitel, neboť s bývalou partnerkou spolupracujeme. Problém vidím jen v tom, že při společném soužití jsem dceru viděl téměř denně, v současném stavu je to o dost méně. Když je člověk pak s dítětem sám, huře vše stíhá.

Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu?

Dle mého je to velká nouzovka, neboť si myslím, že dítě potřebuje oba rodiče. Ale když nastane situace, že tito rodiče již nejsou spolu, musí být absolutní základ, aby se na péči domluvili a neházeli si klacky pod nohy, toto postihne negativně vždycky jen děti.

Kdybyste mohl na situaci něco změnit, co by to bylo?

Toto je otázka ze sfér čiré fikce, ale dobře kdybych měl kouzelný prsten, možná by nebylo od věci vrátit se do času, kdy se začal vztah mezi partnery zhoršovat a snažit se s tím něco udělat. Je otázka, zda by jednostranná změna pomohla a jestli by stálo za to jen kvůli dětem zachraňovat něco, co již umírá a je to nevyhnutelné.

Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy druhého rodiče?

Pozitivní samozřejmě přísnější vedení od matky, negativní, o kterých vím, se snažím kompenzovat, např. když vím, že partner s dítětem nepodniká moc pohybových činností, snažím se to nahradit, dcera už je ve věku, kdy si o hodně věcí sama řekne a nám nezbyvá, než se rozhodnout, zda je to pro ni a pro její vývoj prospěšné a pro nás splnitelné.

Mohl byste mi říci, co vidíte na chování svého dítěte negativum nebo naopak jako pozitivního?

Dcera je společenská, a já mám z toho radost, je zvyklá se pohybovat mezi lidmi, nemá strach komunikovat a vyjadřovat svoje emoce, vše rychle chápe a ráda se učí. Jako negativní věc vidím to, že nechce spát ještě moc sama ve svém pokoji, když je u mě přes noc, bojí se, více se na mě fixuje, ale pracujeme na tom a daří se to.

PŘÍLOHA P VII: ROZHOVOR Č. 7 - TEREZA (41 LET)

Povolání: běžný zaměstnanec

Děti: synové 9 a 11 let

Mě by zajímalo jakou jste měla výchovu Vy v dětství?

Moje maminka byla velice otevřená, srdečná, ale zároveň nás dokázala vést, takže ona to dělala tak intuitivně, jakože ona pro mě byla takový vzor toho, když jsem zaujímala rodičovskou roli. Tak se mi nejvíc vybavovala ta maminka. Můj otec byl tyran a despota, to bylo úplně z jeho strany, když měl zrovna dobrou chvíli, tak to bylo super, věnoval se nám, ale to byly takové velmi skromné okamžiky..

V čem se liší ta výchova, kterou praktikujete Vy se svými dětmi od toho, co Jste zažila?

Tak nechovám se jako můj otec, protože to se výchovou ani nazvat nedalo. Hm, spíš bych řekla, že od té svojí maminky se moc neliším, možná jsem trošku důslednější, vzhledem k tomu, že obě děti mají ADHD, tak potřebují pevnější a důslednější vedení, ale jinak si myslím, že ten koncept, nebo ten základní přístup k výchově máme stejný...

Jak sama sebe hodnotíte jako matku? Tak já myslím, že každý rodič, kterému záleží na tom, aby byl co nejlepší rodič, určitě vidí nějaké svoje chyby a selhání a někdy je zveličuje...

V čem konkrétně vnímáte to svoje selhání? Třeba v té výchově? Tak určitě jsou nějaké situace, které jsem třeba mohla zvládnout líp, ale věřím, že neměly takovou intenzitu, která by pro ty děti byla nějakým způsobem zásadní, že by si to pamatovaly jako nějaký výrazný negativní zážitek nebo okamžik v tom svém dětství... A věřím, nebo myslím si, že ze života se mnou mají převážně z velké části příjemné zážitky a že si budou moci říct, že měly fajn mamku (smích).

A jak trávíte s dětmi čas?

Já se snažím dětem dát nějaký volný čas, o kterém si můžou rozhodovat bez mého zasahování nebo spíš jim dám takový rámeček, ve kterém si můžou dělat, co chtějí, pak máme nějaký čas, který trávíme tím se snažím zapojit do chodu domácnosti.. třeba že uklízejí nebo že pomáhají tím, že vykonávají nějaké domácí práce, tím sleduji to, aby byly v budoucnu samostatné, aby neměly zásadní problémy při vedení svojí vlastní domácnosti a v samostatném životě. A potom máme čas, který trávíme spolu aktivně. Než byl lock

down, tak jsemhodně chodili na různé akce **do lázní, na lezeckou stěnu, na výstavy, na různé programy pro děti, na výlety**, teďka je to složitější, ale věřím, že se nám sjarem opět podaří vyrazit na spoustu zajímavých akcí a udělat si **výlety na kole, pěšky**, a tak různě.

Mě by zajímalo, jaký máte v současné době vztah se svým expartnerem a jak hodnotíte jeho zapojení?

Hmm. Se svým expartnerem si myslím, že máme docela dobrý vztah, protože mám dojem, že jsme se dokázali přenést přes rozpad toho našeho vztahu a určit si, že **priorita jsou naše děti**, a nepřenášet nějaké věci, které se staly mezi náma, tak nepřenášet do toho vztahu kdětem, jako že bysme nějak ty děti poštvávali jeden proti druhému nebo dělali jeden tomu druhému naschvály, přes ty děti, to si myslím, že tam nemáme, já jako otce, kněmu nějaké **úplně strašně zásadní výhrady nemám**, samozřejmě nesouhlasím se vším, co dělá, ale jako **otec si myslím**, že funguje dobře a **dětem se taky hodně věnuje**, má je rád, takže já..

A ještě prosím Vás jaké máte problémy v samoživitelství? Co je tam pro Vás nejpalcivější?

Participantka: Asi nejpalcivější pro mě je **nedostatek času**, protože, když je člověk na ty děti sám, tak má toho opravdu hodně a pokud ty děti chce opravdu vychovávat tak, že jechce vést a nenechat je spíš tak jenom proplouvat tím životem, tak to je časově opravdu hodně náročné a ehmm určitě si myslím, že i já sama **mám málo času na sebe** a potřebuji víc klidu, víc prostoru, teda i bez dětí a toho se mi úplně moc nedostává ehmm.

Co si myslíte o tvrzení, že i jeden dokáže nahradit úplnou rodinu? Myslíte, že je to pravda? Že je schopen kvalitně vychovat kvalitně dítě i jeden člověk třeba?

Myslím si, že je schopen i jeden člověk kvalitně vychovat své dítě, ale přiznám se, že **když jsou dva**, tak **mi to připadá lepší i jednodušší** a takové jakoby přirozenější, samozřejmě v dnešní době nastává velice často situace, kdy ty děti vyrůstají převážně sjedním rodičem, určitě se to ehm dá nějak vyřešit, **jeto náročné**, ale dá se to, **ale jeden milující a fungující rodič, je lepší než dva, kteří se dítěti nevěnují** a nedávají mu ten prostor.

Co byste změnila, kdybyste mohla, ať je to cokoli, na Vaší situaci?

Tak vzhledem ktomu, že můj vztah sexpartnerem se rozpadl, tak bych si asi **vybrala jiného partnera**, ale mám sním skvělé děti, takže to asi zas tak hrozné nebylo (smích)

Co byste na situaci změnila, kdybyste mohla?

Chtěla bych mít víc času pro sebe, kdybych mohla, měla bych zkrácený úvazek, tak by mi to určitě ulehčilo víc času, pro sebe, na práci sdětní, na chod domácnosti, asi bych chtěla víc peněz, si myslím, že bychom je určitě užili.

A jaké vnímáte pozitivní a negativní aspekty výchovy otcem? Je tam něco co dělá zásadně jinak, s čím třeba nesouhlasíte nebo naopak něco, co se vám líbí?

Myslíte otce obecně?

Otce konkrétního - Vašeho expartnera.

Že jestli dělá něco špatně?

Jestli se Vám třeba něco nelíbí, jaký způsobem třeba vychovává ty děti, jestli je tam třeba nějaká zásadní odlišnost, kterou vnímáte, jako negativum nebo naopak, jestli je tam něco, co se Vám třeba líbí, co dělá jinak..

Hm, mně se nelíbí, když ty děti sním chtějí nějakým způsobem komunikovat, chtějí sdělit nějakým způsobem svoje přání nebo nějaké názory a on je vtu chvíli vůbec neposlouchá a prosazuje si jenom to svoje, protože si myslím, že i stím dítětem, byť to není v uvozovkách plněrovnocenný partner, je potřeba komunikovat a spousta věcí se dá vyřešit, jestliže za ním přichází dítě, že si chce hrát a on ho prakticky vůbec nepustí ke slovu a chce po něm třeba teďka hnedka okamžitě vyneslo koš, tak si myslím, že je to úplně zbytečná situace vtom, že kdyby netrval teďka hnedka na vynesení toho koše a řekl mu: „Dobře , fajn, ty si chceš hrát, jo nevidím vtom problém, vynes koš, a pak máš splněné všechny své povinnosti a můžeš si jít hrát, tak si myslím, že ta situace má dobré řešení, pro obě dvě strany, protože každý tam dosáhl toho, co chtěl a to dítě, nemá tu frustraci ztoho, že se snaží něco sdělit, ale nedostává se mu sluchu a nedostává tam ten prostor, že to jde udělat tak, aby obě dvě strany dosáhly svého..

Vnímáte třeba, že se nějak rozpad vztahu podepsal třeba na dětech, že se v něčem projevují negativněji, než třeba ostatní děti nebo naopak třeba, v něčem šikovnější? Tím že jsou třeba s Vámi? Jak to vnímáte?

Myslím, si že pro ně bylo zásadní takové to období, kdy zjistili, že ten vztah se rozpadá byla to pro ně hrozně nejistá situace, tím že nevěděly, co bude dál, tak si tu frustraci vybíjely tím, že upoutávaly pozornost a zlobilya tak a myslím si, že když jsme je já s partnerem ujistili v tom, že nemůžou za to, že se ten vztah rozpadl a že se jim budeme i

nadále věnovat jako rodiče, byť mezi náma to přestalo fungovat, ale jako rodiče jsme tady pro ně dál tak jsem vnímala takové s zklidnění toho, té situace, že pro ně to bylo takové víc konkrétnější, měly nějakou informaci, kterou můžou zpracovat, expartner mi říkal, že neměla být tak upřímná, ale já si myslím, že jsou to docela velké, nebo vté době to byly docela velké děti na to, aby (povzdychnutí) už tak trošku víc věděly, na čem jsou. Necítila jsem po téhle informaci, kdy jsme si snima, oni se na to ptaly, kdy jsme si snima ujasnili, že jako partneři spolu nejsme, ale jako rodiče budeme fungovat dál, budeme se snažit, aby se pro ně změnilo co nejmíň věcí, tak si myslím, že ty děti se uklidnily a měly nějakou konkrétní situaci, se kterou se nějak mohly popasovat, než kdyby se musely srovnávat sněčím, co vlastně neví, jak bude abylo by tam spousta nejistých otázek...Si myslím,že to pro ně asi bylo pro ně lepší, být upřímná.

PŘÍLOHA P VIII: ROZHOVOR Č. 8 - JAN (38 LET)

Povolání: OSVČ

Dítě: syn, 14 let

Já bych se chtěla zeptat, jakou výchovu jste měl v dětství Vy a jak se liší od toho, jak vychováváte Vaše dítě nyní?

No liší se to diametrálně, protože moje výchova byla asi mnohem lepší, než jsu já schopen dát svému synovi, protože pocházím z učitelské rodiny a rodiče byli hodně **pracovně vytížení**, takže mě víceméně **vychovávala moje babička**, která se dožila 95 let a která měla názor poměrně jiný na požadavky na dítě než je v dnešní době, protože navíc ještě ona byla vdova po řediteli vojenského gymnázia v Hranicích na Moravě a **vyžadovala přesnost, přísnost** z její strany, důslednost, já jsem si nikdy nemohl vybírat, co budu mít na oběd, co budu mít na večeři ani jsem se ptát nemohl, co jsem dostal, to jsem dostal, **měl jsem své povinnosti**, které jsem musel dělat, **chodil jsem spát vždycky o půl osmé do poměrně vysokého věku**, byly věci, o kterých se nediskutovalo a které se musely dodržovat a tím, že **rodiče zase byli vysokoškolští profesori**, tak se mně mohli věnovat, **otec byl chemik, takže dělal se mnou matematiku, maminka byla učitelka ruštiny** na VÚT, takže se mnou dělala ruštinu

Hm, a jakým způsobem trávíte ten volný čas se svým dítětem Vy?

No to je poměrně problematické, protože mé dítě má úplně jinou představu o svém volném času jak já, takže víceméně není to až tak časté, kdy to sdílíme, protože **on rád jezdí na kole**, já mu samozřejmě fyzicky nestačím a má svůj okruh svých kamarádů, je v tomto poměrně hodně soběstačný, ale máme některé společné koníčky, například si myslím, že možná jednou z něho vyroste dobrý obchodník, takže **se zajímá o starožitnosti tak jako já**, zajímají ho staré hodinky, **zajímají ho technické věci** jako třeba gramofony, televize, radia, **opravuje mobily, takže v tomto najdeme takovou společnou řeč.**

Jak sám sebe hodnotíte co se týče těch schopností výchovných?

No nebude to asi **žádný zázrak...**

Co tam vidíte jako klad a co jako třeba jako negativum?

Jako negativum vidím to, že **nemám takovou chuť se svému dítěti tak věnovat, jak ji měli mí** rodiče se věnovat se mně, protože taky to byla jiná doba, dneska ty děti mají spoustu informací, které získají z internetu, takže nechodí si tak pro ty rady k těm rodičům, nebo

alespoň tak je to u mě, nemůžu to tak jako říct, že je to tak všude že, to asi určitě ne, ale spíš je to možná i trochu lenost z mé strany.

A co vidíte pozitivní na své výchově?

No vidím zase pozitivní to, že **dítě nemá nijak prošlapávanou cestičku**, není stavěné do role génia, kterému se všichni z rodiny klaní a **když něco chce**, tak se o **to musí sám zasloužit**, chodí na brigády.

A co Vám dělá v samoživitelství největší potíže?

Největší potíže mě dělají asi domácí práce....

Takže na ně **nemáte dostatek času?**

Nebaví mě vařit, nebaví mě prát, uklízet, tam si myslím, že ten **vzor asi svému synovi nedávám úplně ideální**.

A jak hodnotíte zapojení ex-partnerky do výchovy?

My s ex-partnerkou máme vztah takový, že se respektujeme, ale víceméně **jsme si děti rozdělili**, protože mám dva syny, jednoho do vlastní péče dostala ona a druhého mám ve vlastní péči já a v současnosti **se ani bratři mezi sebou nebaví** a z mého pohledu si myslím, že **matka špatná nebyla**, synovi určitě ji žádným způsobem neprotivím, nepomlouvám ji, nechávám to na něm, když bude chtít, může potom v budoucnu kdykoli s ní navázat kontakt, tak jak s bratrem, ale víceméně to dneska není nějak na pořadu dne.

Co říkáte na tvrzení, že jeden rodič dokáže nahradit úplnou rodinu? Souhlasíte s tím nebo ne?

V žádném případě s tím nesouhlasím, není to možné, je to pouze přání toho rodiče a domnívá se ten rodič sám, že to dítě vychová dobře, ale myslím si, že to určitě neumí tak ve skutečnosti.

Ještě by mě zajímalo, kdyby jste mohl na situaci něco změnit co by to bylo?

No asi bych **změnil své chování k bývalé ženě, abyk tomurozvodu vůbec nedošlo**.

Jaké vnímáte pozitivní nebo negativní aspekty výchovy, nebo chování dítěte? Jak se třeba Vaše dítě chová nebo jak se chová ten druhý rodič? Co tam vidíte pozitivní nebo negativní? Třeba syn vůči Vám?

No tak já si myslím, že určitě když muž vychovává syna, tak určitě tomu **synovi chybí ženskýpohled na svět, takový ten klidnější, rozvážnější**, není tolik asi ovlivněný emocemi,

který máme my muži, když nám něco nejde, tak se naštve, kdežto myslím si, že ty ženy jsou takové klidnější, takže si myslím, že asi ten člověk by byl možná citlivější, vnímavější ke svému okolí, než když je vychováván tou mužnou stránkou.

A co vidíte negativního třeba na té ex-partnerce? V tom jejím stylu výchovy třeba?

Já si nemyslím, že by zrovna na jejím stylu výchovy bylo něco špatné, tak jako ex-manželkaje člověk, který nedokáže ekonomicky moc racionálně přemýšlet, takže v podstatě se víceméně pořád tak pohybuje ode zdi ke zdi ve stránce finanční, myslím si, že jsem ji v tomto poměrně hodně zajistil, ale vyloženě negativního na jejím přístupu nevidím nic.

PŘÍLOHA P IX: ROZHOVOR Č. 9 - ŠÁRKA (43 LET)

Povolání: pracovnice pošty

Děti: syn 17 let, dcera 22 let

Jakým způsobem jste byla Vy vychovávána a jakým způsobem se liší od Vaší výchovy?

Já jsem byla vychovávána oběma rodiči a mám s nimi pěkný vztah.

Jakou uplatňovali výchovu? Spíše liberální nebo autoritativní, vyžadovali poslušnost nebo Vám dávali prostor?

Spíš asi **poslušnost**.

No a jakou máte výchovu Vy? Jak se to liší od toho, jak Vás vychovávali rodiče?

Já mám asi **volnější výchovu**, dávám dětem víc prostoru.

No, mohla byste to ještě trochu rozvést, jaké tam máte pravidla, co po nich vyžadujete?

Já bych řekla, že trochu jim tam ten otec chybí, že jim tam taková ta přísnější ruka chybí, že já jsem na ně někdy moc měkká, ale dcera... ta už není doma, je samostatná, dcera byla v cizině, je zase samostatná, tak je to takové dobré, sama se osamostatnila, takže to zas taky špatné nebylo.

A mě by zajímalo jak sama sebe hodnotíte jako matku, Vy jste v té předchozí otázce v podstatě na půlku odpověděla, že vnímáte, že byste mohla být možná přísnější. Jak celkově byste se hodnotila... Co je tam klad v té Vaší výchově, jak se vnímáte jako matka?

Jé tak to úplně nevím jak odpovědět...

Tak jestli třeba vnímáte, že tu výchovu zvládáte, že z toho máte dobrý pocit máte dobrý pocit, že se myslíte, že se s Vámi mají dobře, že byste třeba sama takovou matku chtěla... Nějak tak třeba zkuste popřemýšlet, jak byste se vyhodnotila?

Tak jak říkám, jsem na ně někdy dost mírná, dalo by se říct že si někdy dělají děti, co chtěou, ale není to tak špatné jak říkám, asi jsem na ně **někdy moc mírná**, protože dalo by se říct, že **si někdy dělají, co chtějí, že moc neposlouchají**, ale jako není to tak špatné...

A můžu se ještě zeptat jak spolu trávíte volný čas? Jaké máte aktivity?

Ted' se synem jezdíme na kole, když to jde tak **jdeme lyžovat**, což letos nešlo.

A ještě je tam něco v čem se je snažíte rozvíjet?

Tak oni už se ted' nenechají rozvíjet...dřív jsem chtěla, aby oni chodili do kroužků, to už ted' asi **si taky vybírají sami, co budou dělat**.

Tak děkuji moc a ještě mám pár otázek. Jak hodnotíte zapojení expartnera?

No tak ten se **moc úplně nezapojoval**, jak finančně, tak on ty děti sice jednou za dva týdny chtěl, ale moc **si s nima neutvořil nějaký vztah**, jako že by tam ty děti chtěli chodit...

Figuruje tam už nějaká žena v jeho životě?

Ano, už delší dobu.

A děti s ní navázaly vztah? Sedlo to tam, nebo...?

Myslím si, že moc ne...

Ještě by mě zajímalo, jakým způsobem vnímáte třeba, že je to samoživitelství pro Vás těžké, co tam vidíte jako problém? Co bylo pro Vás obtížné?

Hm...tak tím, že mi hodně pomáhají rodiče, tak se to dalo zvládnout...

Takže čas nebo peníze nebo domácí povinnosti zvládat nebo co z toho bylo nejpalčivější?

No asi kdyby mi nepomáhali ti rodiče, tak asi ty **finance**.

Co si myslíte o tvrzení, že i jeden rodič dokáže vynahradiť úplnou rodinu?

Tak napůl, asi jako jo, asi tak **částečně to jde..**

Co byste změnila, co byste na této situaci, kdyby to šlo?

Vybrala bych si lepšího otce pro děti, nebo bych si vybrala lepšího partnera, kdyby to šlo...Tam byla potom i **špatná komunikace**, nějak jsme se potom nedokázali domluvit, **dětem se taky moc nevěnoval...**

Kolik Vám bylo tehdy let, když jste spolu šli do manželství nebo do rodiny v podstatě?

No dvacet, což asi bylo málo, no...

Vnímáte to třeba tak, že jste byli oba ještě nezralí?

Myslím si, že jo.

PŘÍLOHA P X: ROZHOVOR Č. 10 - GABRIELA (43 LET)

Datum rozhovoru: 1. dubna 2021

Povolání: zahradnice

Děti: dcery 3 a 9 let

Jakou jste měla výchovu v dětství a v čem se liší Vaše výchova dětí?

Já myslím, že dětství jsem měla hezké, ale **ze strany otce** spíš takové... moc nás **nepodpořil**, byl takový přísný **a zaměřený na výkon**, musely jsme hodně pomáhat a **moc lásky se** u nás **neprojevovalo**.

V čem se liší Vaše výchova od toho, co jste zažila?

Snažím se být taky přísná, ale i hodná, **snažím se**, aby **se mi dcery nějak otevřely**, svěřily se s problémem, když jej mají.

Jak sebe hodnotíte jako matku?

No **potřebovala bych** na děti **víc času** a celkově mít víc času se jim věnovat...

Jakým způsobem trávíte volný čas?

Čas trávíme hodně venku...

Jakými aktivitami ho trávíte venku?

Na procházkách, **jezdíme na koni**, se **psama...chováme výstavní králíky**

Co je v samoživitelství největší problém

Vzhledem k tomu, že jsem sama na děti, tak **trpělivost** a takové to...je málo času, je to hodně o tom, rychle udělat úkoly, honem udělat povinnosti a už **není moc času na takové ty radosti**, si s nimi vyloženě hrát a tak..

A jak fungují **babička a děda? Pomáhají?**

Právě, že vůbec **nefungují s hlídáním**, nejsou úplně z dálky, ani ty vztahy nejsou teď moc dobré.

5. Co říkáte na tvrzení, že i jeden rodič dokáže zastoupit úplnou rodinu?

Já to pozitivně nevidím, zatím po rozchodu s partnerem... myslím, **že rodiče by měli vychovávat spolu**.

Vnímáte nějaké pozitivní nebo negativní projevy v chování u dětí?

Děti jsou **fixované na mě**, u starší dcery se to projevovalo – projevuje dosud, tím **že nosí moje tričko, ve kterém já spím**, ona si ho potom vezme a cítí z něho můj pach...s ním spí..

Má ho jenom doma nebo ho používá i někde na veřejnosti, kde je ta situace i nějak nepříjemná pro Vás?

Teď už ho má v posteli jenom na ňufání, **snad do 8 let si ho vozila všude** možně **i na výlety, do auta..**

I do školky?

Do školky...ano. Postupně jsme to odbourali, má ho teda v autě, **ale i ve školce ho nosívala** tak první rok.

Jak na to reagovaly učitelky?

Učitelky byly výborné, prvního půl roku jí to tolerovaly, pak se podařilo alespoň to, že si ho nechala alespoň ve skřínce a potom jsme ho začali nechávat v autě.

Co se týče chování expartnera:

Asi jsme vůči sobě už v pohodě, **nehádáme se**, je to celkově lepší a možná, že on by mohl být otevřenější k dětem, **dávat jim více najevo lásku** a tak

Jak hodnotíte zapojení expartnera do výchovy?

Bývalý partner se snaží samozřejmě věnovat, nicméně vypadá to, že **budemít** svůj nový vztah, **novou rodinu**, takže, **mohl by se zapojovat i více**, čas chybí, **ale jinak se snaží**.

Snažila bych se vztah zachránit a byla bych ráda, **kdyby více pomáhali prarodiče** a chtěli věnovat svou čas dětem a předávali jim životní zkušenosti. Expartnerovi rodiče již nežijí. Děti mají jen jedny prarodiče.